

Treball de Fi de Grau

Títol

Creació d'un vídeo pel programa de prevenció del suïcidi del Centre Penitenciari Quatre Camins

Autoria

Mariona Montserrat Comellas

Professorat tutor

Luiz Peres Garzezi

Grau

Comunicació Audiovisual	
Periodisme	X
Publicitat i Relacions Públiques	
Comunicació Interactiva	
Comunicació de les Organitzacions	

Tipus de TFG

Projecte	X
Recerca	

Data

1 de juny de 2023	X
28 de juliol de 2023	

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:	Creació d'un vídeo pel programa de prevenció del suïcidi del Centre Penitenciari Quatre Camins		
Castellà:	Creación de un video para el programa de prevención del suicidio del Centro Penitenciario Quatre Camins		
Anglès:	Developing a video for The Suicide Prevention Program of the Quatre Camins Prison		
Autoria:	Mariona Montserrat Comellas		
Professorat tutor:	Luiz Peres Garzezi		
Curs:	2022/23	Grau:	Comunicació Audiovisual
			Periodisme
			Publicitat i Relacions Públiques
			Comunicació Interactiva
			Comunicació de les Organitzacions

Paraules clau (mínim 3)

Català:	Suïcidi, comunicació, prevenció, presó, Aprenentatge per Servei
Castellà:	Suicidio, comunicación, prevención, prisión, Aprendizaje-Servicio
Anglès:	Suicide, communication, prevention, prison, Service Learning

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:	Aquest Treball de Fi de Grau desenvolupa un projecte a partir de la metodologia Aprenentatge per Servei (ApS). Pretén donar resposta a la necessitat plantejada del programa de prevenció del suïcidi del Centre Penitenciari Quatre Camins. Que consisteix a elaborar un vídeo dirigit als interns nouvinguts per la prevenció del suïcidi. L'índex de la conducta suïcida en el context penitenciari és més elevat que en la resta de la població general. El suïcidi és un tema tabú i tractar-lo audiovisualment és un repte: s'ha d'abordar seguint els protocols per impactar positivament al públic a qui es dirigeix la peça.
Castellà:	Este Trabajo de Fin de Grado desarrolla un proyecto a partir de la metodología Aprendizaje-Servicio (ApS). Pretende dar respuesta a la necesidad planteada por el programa de prevención del suicidio del Centro Penitenciario Quatre Camins. Que consiste en elaborar un video dirigido a los nuevos internos para la prevención del suicidio. El índice de conducta suicida en el contexto penitenciario es más elevado que en la población general. El suicidio es un tema tabú y tratarlo audiovisualmente es un reto: se debe abordar siguiendo los protocolos para impactar positivamente al público al cual se dirige la producción.

Anglès:	This bachelor's degree Final Project develops a project through a Service-Learning methodology. It aims to respond to the challenge proposed by The Suicide Prevention Program of the Quatre Camins Prison. It consists in making a suicide prevention video for the new prisoners. The prison suicide rate is higher compared to the general population. Suicide is taboo and reporting it is a challenge: it is necessary to report it considering the existing guidelines to have a positive impact on the viewers.
---------	---

Agraïments

En un inici, intuïa que seria un projecte enriquidor, però desconeixia que m'esperava tota una experiència personal, acadèmica i professional. Ha estat un viatge intens que he tingut la sort de compartir amb persones molt especials i a qui estic molt agraïda:

A en Luiz Peres, per haver tutoritzat el projecte i fer l'acompanyament de tot el procés. També, per confiar i creure en les meves capacitats i encaminar-me per tirar-lo endavant.

A la Saray Valdivieso, per haver estat un engranatge essencial en aquest projecte. Pel suport i implicació al llarg d'aquesta experiència i encoratjar-me en tot moment. Sempre deia que això estava “encaminat per sortir bé”, i així ha estat. És una sort que hi hagi professionals com ella, que vetllen pel benestar de les persones i promouen canvis perquè així sigui.

Al grup d'interns promotors amb qui hem col·laborat: Luis, Pedro, Esteve, Christian, Jacint, Abderrassa i Tomàs; sense vosaltres això no hauria estat possible ni tindria sentit. Gràcies per compartir una part de la vostra història i implicar-vos de la manera en què ho heu fet. Des del primer dia va confiar en el resultat; hi creïeu quan encara era una idea que estava a les nostres ments. Però suposo que es tracta d'això: creure per crear.

A en Pere, pel valor que té parlar obertament i fer-ho amb la voluntat d'ajudar. A la Pit-Roig, també per la generositat de compartir la seva experiència.

A en Ferran Castanyer, en Naseem Garcia i en Raymon Pujol, per la seva professionalitat.

A la meva mare, que ha estat un suport molt important: amb qui he compartit les alegries, però també els moments de més tensió i estrès.

A la Montse Santamaria, en Marc Joan, en Marc Darriba i la Marta Espar, per aconsellar-me.

Als amics i amigues que heu estat al meu costat i m'heu animat.

I a tothom que, d'alguna manera o altra, ha fet que això fos possible. Gràcies.

ÍNDIX

1. Introducció.....	3
1.1 Justificació de l'elecció del tema.....	3
1.2 Objectiu i metodologia.....	4
1.3 Estructura del treball.....	4
2. Sistema penitenciari català.....	5
2.1 Presons a Catalunya i a Espanya.....	5
2.1.1 La pena privativa de llibertat i el dret dels penats.....	5
2.1.2 Sistema penitenciari català.....	6
2.2 El suïcidi.....	7
2.2.1 El suïcidi a la presó.....	9
2.2.2 Xifres del suïcidi.....	10
2.2.4 Factors de risc.....	10
2.2.3 Població penitenciària.....	12
3. El suïcidi i la comunicació.....	14
3.1 Problemes i qüestions.....	14
3.2 Com parlar del suïcidi.....	15
3.3 Enfocament comunicacional i dels drets humans.....	17
3.3.1 Educació per la salut.....	18
4. Memòria del vídeo col·laboratiu.....	19
4.1 Fitxa tècnica.....	19
4.1.1 Resum.....	19
4.1.2 Sinopsi.....	20
4.1.3 Antecedents.....	20
4.2 Projecte per Aprenentatge per Servei.....	22
4.3 Cronograma.....	22
4.4 Preproducció.....	23
4.4.1 Pressupost.....	23
4.4.2 Recull d'experiències.....	24

4.5 Producció.....	32
4.6 Postproducció.....	33
4.6.1 Muntatge.....	33
4.6.2 Procés de validació.....	35
5. Conclusions.....	37
6. Bibliografia.....	39
7. Annexos.....	46
Annex 1. Cronograma sessions en grup.....	46
Annex 2. Proposta de plantejament.....	47
Annex 3 - Pla de rodatge 26 d'abril.....	48
Annex 4. Escaleta de rodatge.....	50
Annex 5. Preguntes testimonis.....	52
Annex 6. Pla de rodatge 11 de maig.....	54
Annex 7. Poema "La libertad". Christian.....	56
Annex 8. Document model de cessió de drets.....	57
Annex 9. Fitxa personatges.....	58

1. Introducció

La mort per suïcidi és un fenomen de salut pública global. Segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS), anualment se suïciden unes 800.000 persones aproximadament. A Espanya, és la primera causa de mort no natural. Si bé no existeix una única causa del suïcidi, ja que depèn d'un conjunt de factors diversos - tant genètics, com psicològics, socials i mediambientals-, el context penitenciari és un factor de risc rellevant. De fet, es calcula que la taxa de suïcidi en l'àmbit penitenciari és unes 7 vegades superior que en la resta de la població general.

Per aquest motiu, des del *Programa de prevenció del suïcidi* del Centre Penitenciari Quatre Camins s'ha promogut la iniciativa de crear un vídeo col·laboratiu, a través de la metodologia Aprenentatge per Servei (ApS), com a eina per la prevenció del suïcidi pels interns del centre. I disposar així d'un recurs més per la prevenció, amb la voluntat d'actuar sobre aquest col·lectiu vulnerable i millorar la detecció i l'abordatge d'aquesta causa de mort a la presó. El missatge essencial que es vol transmetre, a partir de la veu de testimonis, és normalitzar el fet de sentir emocions negatives i motivar a demanar ajuda.

1.1 Justificació de l'elecció del tema

Vaig sentir interès a participar en aquest projecte perquè considero que la salut mental és un pilar fonamental pel benestar de les persones. Tot i que la tendència està canviant, existeix molt de tabú i estigma al voltant d'aquest tema i formar part d'una iniciativa així em permetia contribuir en el canvi de dinàmica. A més, tinc la convicció que la salut és una qüestió social, la qual cal treballar de manera col·lectiva i amb la implicació de tots els sectors. També, volia conèixer la realitat penitenciària des de dins, ja que tot i ser una institució que forma part de la nostra societat, només en sabia el que havia vist a través de les notícies o les pel·lícules. Amb tot això, treballar amb persones i professionals de perfils diferents podia ser una experiència molt enriquidora per aprendre habilitats transversals i adquirir una nova perspectiva. Per acabar, per petit que fos l'impacte, m'atreia la idea de fer un projecte amb sentit i amb la finalitat d'ajudar a millorar la qualitat de vida de les persones. Per aquestes raons, no vaig dubtar a embarcar-me en aquest projecte i implicar-m'hi des del primer moment.

1.2 Objectiu i metodologia

L'objectiu general del treball és elaborar un vídeo dirigit als interns nouvinguts, tot i que pot utilitzar-se pels que ja es troben a dins. I així, disposar d'una eina de suport pels promotors (que són interns que fan l'acompanyament de les persones que ingressen per primera vegada). La intenció és basar-nos en l'experiència dels interns per transmetre un missatge realista, positiu i encoratjador: normalitzant el fet de no sentir-se bé i oferint recursos d'ajuda. Pretén ser una via d'entrada més per actuar de manera preventiva. I tot això, posant en pràctica l'Aprenentatge per Servei, treballant de manera col·laborativa, és a dir, conjuntament amb el grup de promotors del centre i els professionals del programa de prevenció, el tutor i l'alumna.

Per fer-ho, s'ha efectuat una recerca teòrica prèvia. En primer lloc, per conèixer les característiques del fenomen. En segon lloc, per descobrir com hauria de ser el tractament audiovisualment - tant de contingut com de forma -, per tenir un impacte positiu. Per això, ens hem basat en les guies que concreten les bones i les males pràctiques pels professionals de la comunicació. També, s'ha treballat amb el grup de promotors a través de grups de discussió per definir les característiques necessàries del vídeo i els missatges essencials a transmetre. I s'ha fet amb la participació de la psicòloga responsable del programa de prevenció del suïcidi, que ha intervingut en totes les sessions.

1.3 Estructura del treball

El treball s'estructura en dues parts principals: el marc teòric i la memòria del projecte col·laboratiu. D'una banda, en la primera es contextualitza la situació i es recuperen guies i antecedents per aspirar a fer un tractament audiovisual pertinent. Ara bé, fins fa poc el suïcidi era un tema tabú i audiovisualment s'evitava o es tractava perpetuant estereotips. Així doncs, és necessària la recerca per conèixer els resultats efectius de les campanyes de prevenció, que són molt recents. D'altra banda, en la memòria es descriuen les fases del procés d'ideació, creació i avaluació del projecte, a partir d'un diari descriptiu de les sessions i una explicació dels recursos emprats.

2. Sistema penitenciari català

2.1 Presons a Catalunya i a Espanya

2.1.1 La pena privativa de llibertat i el dret dels penats

Segons la teoria clàssica, les penes estaven ideades per imposar un càstig a conseqüència del delictes comès, a més d'intimidar a la població general per prevenir la delinqüència (Muñoz, García, 2010). Neuman (2006, p.38 apud Pintado 2022, p.61) defineix el sistema penitenciari com: “la organización creada por el estado para la ejecución de las sanciones penales (penas o medidas de seguridad) que importan privación o restricción de la libertad individual como condición para su efectividad”.

La pena privativa de llibertat consisteix en la pèrdua de llibertat ambulatoria del condemnat a partir del seu internament a l'establiment penitenciari durant un temps determinat. S'executa a través d'una sentència judicial basada en la legislació vigent.

Com postula Pintado (2022), el concepte de restricció de llibertat com a mesura penal va evolucionar tenint en compte els drets fonamentals dels humans. A poc a poc, es va anar acceptant i aplicant la idea de correcció i rehabilitació de la persona que havia delinquit. I així ho reflecteix la Constitució Espanyola vigent que especifica en l'article 25.2 el següent:

“ . . . Las penas privativas de libertad y las medidas de seguridad estarán orientadas hacia la reeducación y reinserción social y no podrán consistir en trabajos forzados. El condenado a pena de prisión que estuviere cumpliendo la misma gozará de los derechos fundamentales de este Capítulo, a excepción de los que se vean expresamente limitados por el contenido del fallo condenatorio, el sentido de la pena y la ley penitenciaria”.

A més, no només estableix que s'han de preservar els drets fonamentals del condemnat, sinó que també té dret a gaudir dels beneficis de la Seguretat Social, a un treball remunerat, a l'accés a la cultura, a més del desenvolupament complet de la seva personalitat.

Actualment, els centres penitenciaris tenen la finalitat de reeducar i reinserir als interns a la societat. Així ho estableix l'article 1 de la Llei orgànica general penitenciària que, seguint l'article 25.2 de la Constitució Espanyola, diu que tenen com a objectiu “la reeducació i la reinserció social dels sentenciats a penes i mesures penals privatives de llibertat, així com la retenció i custòdia de detinguts, presos i penats”.

En l'article 3.4 de la Llei orgànica general penitenciària, es concreta que l'administració penitenciària vetllarà “per la vida, integritat i salut dels interns”. És un punt a tenir en compte, ja que en fa referència el tema específic d'aquest Treball de Fi de Grau (TFG) - el suïcidi a la presó - la qual cosa implica que a tots els centres penitenciaris hi ha d'haver les condicions necessàries i els programes apropiats per garantir la bona salut (també la salut mental) de la població reclusa.

2.1.2 Sistema penitenciari català

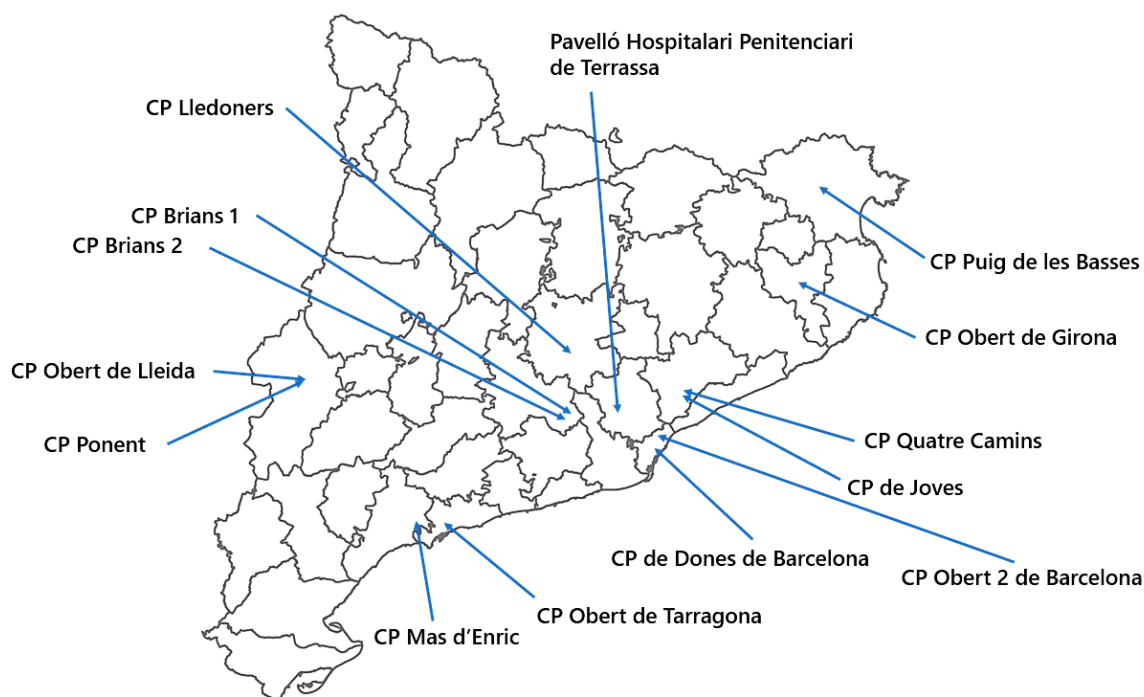
El funcionament del sistema penitenciari està determinat per la Constitució Espanyola, les disposicions del Codi Penal, la Llei General Penitenciària i, en el cas específic de Catalunya, pel Decret 329/2006¹, de 5 de setembre, en què s'aprova el Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal catalans. En aquest sentit, cal matisar que Catalunya és l'única comunitat autònoma que té traslladada les competències en matèria de presons.

La Generalitat és, per tant, qui assumeix la gestió del sistema penitenciari a Catalunya. L'òrgan encarregat per dur a terme aquesta competència és el Departament de Justícia, Ordre i Memòria. I, com s'ha esmentat amb anterioritat, ho fa a partir del Decret 329/2006, on s'estableix de quina manera s'articula el sistema d'execució penal: concreta l'estructura i el funcionament dels centres penitenciaris i de la resta de serveis del sistema.

Actualment, trobem les següents presons en el territori català: el Centre Penitenciari Brians 1, el Centre Penitenciari Brians 2, el Centre Penitenciari de Dones de Barcelona, el Centre Penitenciari de Joves, el Centre Penitenciari Obert 2 de Barcelona, el Centre Penitenciari Obert de Girona, el Centre Penitenciari Obert de Lleida, el Centre Penitenciari Obert de Tarragona, el Centre Penitenciari Lledoners, el Centre Penitenciari Mas d'Enric, el Centre Penitenciari Ponent, el Centre Penitenciari Puig de les Basses, el Centre Penitenciari Quatre Camins i el Pavelló Hospitalari Penitenciari de Terrassa.

¹ Decret 329/2006. Enllaç: <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/d/2006/09/05/329/cer>

Imatge 1. Centres Penitenciaris de Catalunya

FONT. Dades extretes de Departament de Justícia, Drets i Memòria. (sd). *Els centres penitenciaris a Catalunya*. Elaboració pròpia.

Segons les dades del Departament de Justícia², el mes de febrer hi havia un total de 7.762 interns (penats, preventius i internats judicials) a Catalunya. La taxa de població reclusa és de 100,2 persones de cada 100.000 habitants, considerant que la població total a Catalunya és de 7.747.709 persones³.

2.2 El suïcidi

L'enciclopèdia mèdica *MedlinePlus*⁴ defineix el suïcidi com “l'acte de treure's deliberadament la vida”. És a dir, quan la mort la provoca un mateix de manera intencionada (Martínez, 2018). I l'intent de suïcidi és tot comportament suïcida que no causa la mort, tot i ser potencialment perjudicial (Mourtier, 2021). Les conseqüències del suïcidi com de l'intent de suïcidi són molt greus, tant per les víctimes com també pels supervivents, ja siguin

² Departament de Justícia, Drets i Memòria. (sd). *Evolució de la població a presons. Últim dia de cada mes*. Enllaç: http://www.gencat.cat/justicia/estadistiques_serveis_penitenciaris/1_pob.html

³ Departament de Justícia, Drets i Memòria. (sd). *Taxa de la població encarcerada per cada 100.000 habitants*. Enllaç: http://www.gencat.cat/justicia/estadistiques_serveis_penitenciaris/1_pob.html

⁴ Definició de suïcidi. Medlineplus. Enllaç: <https://medlineplus.gov/spanish/ency/article/001554.htm>

persones que han intentat suïcidar-se o amics, familiars i coneguts de la víctima. També es coneixen com a sobrevivents.

Segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS), anualment se suïciden unes 800.000 persones aproximadament (representa un 1,3% de les morts globals). La taxa global és de 9 de cada 100.000 persones. I si es tenen en compte els intents de suïcidi, la xifra és molt superior. Per això, l'any 2014, l'OMS va publicar un informe⁵ on es defineix el fenomen com un problema greu de salut pública i que afecta països d'arreu del món. També, s'apela a la col·laboració de tots els sectors de la societat - tant públics com privats - per abordar aquesta qüestió tan complexa. I pretén prioritzar la prevenció del suïcidi en els programes i les polítiques de salut a escala mundial. També, està inclòs en el tercer punt dels Objectius de Desenvolupament Sostenible 2030 (ODS): “reduir en un terç la mortalitat prematura per malalties no transmissibles mitjançant la prevenció i el tractament i promoure la salut mental i el benestar”.

De fet, l'estudi estadístic⁶ de sobre les defuncions segons la causa de mort de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) revela que el suïcidi és la primera causa de mort externa (que es produeix de forma no natural) a l'estat espanyol. A més a més, afecta especialment a la població jove, perquè es tracta de la segona causa principal de mort entre les persones de 15 a 29 anys, després dels accidents de trànsit. Les dades, que corresponen a l'any 2021, mostren que es van produir 4.003 morts per suïcidi aquell any, un 1,6% més que el 2020.

Si bé a escala estatal no hi ha cap pla estratègic de prevenció, a Catalunya existeix el *Pla de prevenció del suïcidi de Catalunya 2021-2025*, el qual té la voluntat d'establir una estratègia preventiva sistemàtica per abordar de manera integral i multisectorial la mitigació del suïcidi. Es basa en la detecció, la intervenció precoç i la recuperació, a partir d'accions basades en l'evidència científica i tenint en compte el context cultural i social català.

Tot i això, cal destacar el fet que no existeix una única causa del suïcidi, sinó que depèn d'un conjunt de factors diversos: genètics, biològics, psicològics, socials, culturals i mediambientals. Es tracta, doncs, d'un fenomen multifactorial complex i amb un fort impacte

⁵ OMS. (2014). *Prevención del suicidio: un imperativo global*. Washington, DC: OPS. Enllaç: <https://iris.paho.org/handle/10665.2/54141>

⁶ INE. (2022). *Defunciones según la Causa de Muerte - Año 2021*. Enllaç: <https://acortar.link/LUcgDY>

social (Markez, 2022). Si bé no hi ha una sola raó causal, la literatura científica defineix una sèrie de factors de risc i factors de protecció que, en desequilibri, poden inclinar al subjecte a llevar-se la vida de manera voluntària.

També, és important destacar que existeixen una sèrie de mites i falses creences al voltant d'aquest fenomen (OMS, 2019). És necessari trencar el tabú i sensibilitzar a la població sobre aquesta qüestió. La Taula 1 exposa mites contrastats amb la realitat segons l'OMS:

Taula 1. Mites i realitats sobre el suïcidi

Mite	Realitat
Les persones que moren per suïcidi tenen un trastorn mental.	No totes les persones que es suïciden tenen un trastorn mental ni totes les persones que tenen un trastorn mental tenen una conducta suïcida.
Parlar del suïcidi pot incitar a produir-lo.	Parlar-ne pot ser preventiu, ja que es donen alternatives i una visió diferent de la situació.
Les persones amb idees suïcides o amb intents previs sempre ho intentaran.	Aquests pensaments no són per sempre i es poden revertir.
La persona que mor per suïcidi desitja morir.	Davant el malestar emocional que tenen, veuen el suïcidi com a única alternativa viable. Existeix ambivalència entre la vida i la mort.
Les persones que parlen sobre el suïcidi no el consumeixen.	Aquells que en parlen solen cercar ajuda. Un nombre significatiu de persones que han mort per suïcidi van fer senyals d'advertència prèvies. Parlar-ne n'és una, i pot ser l'oportunitat per prevenir.
No es pot prevenir el suïcidi, ja que es produeix repentinament, sense previ avís.	Solen haver senyals d'advertència, tant verbals com no verbals.

FONT. Dades extretes de OMS. (2019). *Prevención del suicidio: un recurso para cineastas y otras personas que trabajan en el teatro, el cine y la televisión*. Elaboració pròpia.

2.2.1 El suïcidi a la presó

L'aïllament de l'escenari penitenciari comporta un factor de risc pel que fa al suïcidi. La població penitenciària té una major incidència de malalties mentals, orgàniques i problemes de drogoaddicció que la població general. De fet, l'índex de suïcidis a l'àmbit penitenciari és molt superior al de la resta de població (Markez, 2022). Es tracta, doncs, d'un

col·lectiu vulnerable i és important millorar la detecció i abordatge d'aquesta causa de mort en els centres penitenciaris.⁷

2.2.2 Xifres del suïcidi

Segons l'*Estadística penitenciària*⁸ del Poder Judicial, el desembre del 2022 hi havia un total de 55.751 persones recluses a l'estat espanyol. El percentatge d'homes era del 92,9% (51.780 presos), una xifra molt superior en comparació amb el 7,1% (3.971 preses) corresponent a dones.

Del total de la població reclusa a Catalunya l'any 2022 (7.670 reclusos el mes de gener), es va registrar la mort de 39 persones sota custòdia de l'administració penitenciària. I del conjunt de defuncions, 14 de les morts van ser per suïcidi, la xifra més elevada des de les dades registrades a partir del 2010⁹. També, cal destacar que 7 morts van estar classificades com a "etiologia pendent" i, per tant, se'n desconeix la causa. Durant el període registrat (del 2010 al 2022), s'han catalogat un total de 102 morts per suïcidi de persones recluses.

L'any 2007, l'OMS va publicar un informe de prevenció del suïcidi en l'àmbit penitenciari en què exposava que els detinguts preventius tenen una taxa 7,5 vegades més alta a la resta de la població i, pel que fa als condemnats, la taxa és 6 vegades superior.

2.2.4 Factors de risc

En general, no hi ha una única causa per consumir el suïcidi, sinó que és a partir de la combinació de diversos factors - genètics, biològics, socioculturals i estressants - que incrementa la vulnerabilitat i el risc de suïcidi d'una determinada persona. Tot i que les causes del suïcidi són diverses, hi ha situacions que fan que determinats grups de la població siguin més vulnerables. Amb la finalitat de prevenir, és important conèixer quins són els factors de risc i els grups vulnerables.

⁷ Departament de Salut. (2021). *Pla de prevenció del suïcidi de Catalunya 2021-2025*. Enllaç: https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/6319/pla_prevencio_suicidi_catalunya_2021_2025_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁸ Secretaria General de Instituciones Penitenciarias (2022). *Estadística Penitenciaria*. Ministeri d'Interior.

⁹ Departament de Justícia. (2023). *Descriptors estadístics de serveis penitenciaris i rehabilitació*. Enllaç: https://www.gencat.cat/justicia/estadistiques_serveis_penitenciaris/12_pob.html

Segons l'OMS (2007), les poblacions que generalment tenen una taxa més elevada de suïcidi són les següents:

- Homes joves (de 15 a 49 anys)
- Persones grans (especialment homes)
- Persones indígenes
- Persones amb malalties mentals
- Persones amb abús d'alcohol o substàncies
- Persones que han tingut un intent suïcida previ
- Persones en custòdia

En el document *Prevención del suicidio, un imperativo global* (2014), es concreten el conjunt de factors de risc principals per la conducta suïcida. Aquests, s'agrupen en:

- **Sistemes de salut:**
 - Dificultats per obtenir accés al sistema sanitari.
- **Societat:**
 - Accés a mitjans per suïcidar-se.
 - Mala praxi informativa en els mitjans de comunicació.
 - Estigma vinculat a la cerca d'ajuda.
- **Comunitat:**
 - Desastres naturals, guerres i conflictes.
 - Estrès per desplaçament i aculturació.
 - Discriminació.
 - Traumes o abús.
- **Relacions:**
 - Sentiment d'aïllament i manca de suport social.
 - Conflictes en les relacions, discussions o pèrdues.
- **Individu:**
 - Intent de suïcidi previ.
 - Trastorns mentals.
 - Addiccions.

- Pèrdua de feina o financera.
- Desesperança.
- Dolor crònic.
- Antecedents familiars de suïcidi.
- Factors genètics i biològics.

2.2.3 Població penitenciària

La taxa de mort per suïcidi en institucions penitenciàries és molt més elevada que a la resta de la societat. La població penitenciària pot tenir interns que combinen diverses característiques exposades en l'apartat anterior. En aquest sentit, el centre penitenciari té unes particularitats que pot ser que accentuï possibles factors de risc.

Pel que fa a l'edat de la població penitenciària, l'anuari¹⁰ més recent del Ministeri d'Interior és del 2021 i exposa que, en aquell any, la població reclusa penada es concentrava amb un 74,8% entre la franja d'edat dels 31 als 60 anys. Per tant, tres de cada quatre interns penats correspon a aquesta franja. D'altra banda, amb un percentatge molt menor (11,8%) hi havia els reclusos d'entre 26 i 30 anys. Finalment, el 0,8% corresponia als presos d'entre 18 i 20 anys, una població pràcticament residual.

En referència als trets característics d'aquesta població, un estudi sobre el risc de suïcidi en els centres penitenciaris demostra que sovint està formada per persones amb problemes de salut mental com: trastorns afectius, l'addicció a substàncies psicoactives, trastorns psicòtics. Els autors, destaquen la rellevància del diagnòstic psicològic per la prevenció i el correcte tractament (Saavedra, López, 2013).

També, la incidència sol ser superior en col·lectius marginats i discriminats socialment, com és el cas de la població penitenciària. De fet, la prevalença de mort per suïcidi és superior fins i tot en delinqüents que han sortit de la presó (Generalitat de Catalunya et al., 2021).

¹⁰ Ministeri d'Interior. (2022). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior 2021*. Enllaç: https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/archivos-y-documentacion/documentacion-y-publicaciones/anuarios-y-estadisticas/anuarios-estadisticos-anteriores/anuario-estadistico-de-2021/Anuario-Estadistico-2021_web.pdf

D'altra banda, es destaca que un factor de risc fonamental és l'impacte de l'ingrés a la presó. I que els primers dies i setmanes són clau per prevenir a persones especialment vulnerables a causa dels seus trets psicològics i socials (Bedoya et al., 2009).

Per tant, molts delinqüents en situació de privació de llibertat formen part de grups vulnerables pel que fa a la conducta suïcida. Però, a més, el fet d'estar internats implica un factor més de risc - tant pels reclusos vulnerables com pels que, en principi, no ho són -. Es tracta d'un esdeveniment estressant (Generalitat de Catalunya et al., 2021). Així doncs, la combinació de factors individuals com ambientals fa que la prevalença del suïcidi en centres penitenciaris sigui molt elevada.

Concretament, Ruiz et al. (2002) destaca tant les característiques de la sentència judicial (la lentitud del procediment, la llargada de la sentència), com les característiques de l'empresonament i les de la població penitenciària com a possibles factors de risc.

Es tracta, doncs, d'una combinació de trets individuals i ambientals que fan que la població dels centres penitenciaris sigui especialment vulnerable i amb un risc elevat de suïcidi. Així, si prenem com a referència el conjunt de factors que es destaquen en el document *Prevención del suicidio en cárceles y prisiones* (OMS, 2007), podem classificar-los en:

- **Característiques de la població penitenciària:** homes joves, persones amb malalties mentals, persones amb problemes d'abús de substàncies, persones que han tingut un intent suïcida previ i persones que estan en custòdia.
- **Situació d'empresonament:** l'impacte psicològic de l'arrest i l'empresonament, l'estrès diari vinculat a la vida a la presó, símptomes d'abstinència
- **Situació judicial:** una llarga sentència o el desconeixement de la sentència.
- **Polítiques:** manca de protocols i programes per la prevenció i la detecció en col·lectius vulnerables. O no detectar els senyals d'advertència tot i l'existència de polítiques de detecció de persones en risc.
- **Programes de salut mental:** poc accés a professionals i tractaments de salut mental en els centres penitenciaris.

3. El suïcidi i la comunicació

3.1 Problemes i qüestions

Els mitjans de comunicació tenen un paper fonamental pel que fa a la divulgació d'informació, a l'educació i a la representació de la societat. És a dir, repercuteixen directament en l'opinió pública.

En referència al suïcidi, la tendència que s'ha mantingut durant molt de temps a Espanya era la de silenciar. D'una banda, es volia evitar “l'Efecte Werther”¹¹ o “Efecte Copycat”, per prevenir la imitació. A més, d'evitar un tema tabú. Per exemple, s'ha demostrat que és possible que representacions sensacionalistes a la televisió o al teatre condueixin a la imitació (OMS, 2019). Tot i això, mentre que el tractament informatiu inapropiat pot fomentar la imitació, hi ha estudis que evidencien que si és responsable i adequat, seguint les recomanacions acceptades en l'àmbit internacional, pot afavorir la prevenció, generant el denominat “Efecte Papageno”¹² o protector (Ministerio de Sanidad, 2020). Així, oferir informació de qualitat, i basada en el testimoni de persones que han fet ús de recursos d'ajuda pot tenir un efecte positiu (Acosta et al., 2017).

La mort per suïcidi és evitable i, per tant, es pot prevenir. Segons l'evidència científica, la prevenció del suïcidi es pot fer “mitjançant la promoció de la salut mental, de diagnòstic precoç, de tractament i d'identificació de factors de risc i els factors de protectors” (Generalitat de Catalunya et al., 2021). En conseqüència, informar degudament sobre salut mental és fonamental per promoure l'esperit crític i una actitud favorable davant situacions de risc o de vulnerabilitat, a més de combatre estereotips vinculats amb malalties mentals. De fet, els reportatges sobre persones que han conviscut amb problemes de salut mental i que han aconseguit afrontar els pensaments suïcides constructivament s'han associat a una disminució de la conducta suïcida. (Organización Panamericana de la Salud [OPS], 2018)

¹¹ L'origen d'aquest fenomen ve de la novel·la “Las penas del joven Werther” (1774) de Johann Wolfgang, en la qual un jove s'enamora d'una dona casada i es treu la vida per l'amor no correspost. L'obra va ser un èxit i alguns lectors van imitar la conducta suïcida del protagonista. A causa de l'efecte d'imitació, el llibre va prohibir-se a diversos països europeus. És l'efecte crida que poden suscitar els missatges sobre el suïcidi.

¹² Fa referència a l'efecte preventiu i protector d'oferir informació contextualitzada i de recuperació. Aquest fenomen pren com a referent a un dels protagonistes de “La flauta màgica” de Mozart. Es tracta d'un home-ocell que decideix no suïcidar-se gràcies a tres nens que li van mostrar les alternatives que li oferia la vida.

En l'àmbit català, del conjunt d'objectius del *Pla de prevenció del suïcidi de Catalunya* (2021), l'objectiu 23 és específic pels mitjans de comunicació, a més de xarxes socials i productores. Aquest estableix que cal fomentar el paper dels mitjans com a “difusors i informadors d'eines i recursos per a la prevenció del suïcidi”. S'hi concreta que la informació que es comparteix ha de ser fiable, i ha d'incloure contingut motivacional i de seguretat, a més de recursos d'ajuda.

3.2 Com parlar del suïcidi

Els estudis sobre els efectes comunicatius evers la conducta suïcida són força recents i s'ha de continuar investigant. De moment, s'ha vist que la comunicació exerceix un paper fonamental en l'aspecte preventiu i protector. Per aquesta raó, en els últims anys s'han elaborat algunes guies dirigides als mitjans audiovisuals sobre com informar i tractar temes de salut mental. Cal destacar que les específiques sobre comunicació i suïcidi són bastant noves i s'han publicat a partir dels anys 2000.

La guia referent a escala internacional va ser la que va crear l'OMS a finals del segle passat, a conseqüència del llançament de SUPRE (1999), una iniciativa mundial per la prevenció del suïcidi. A partir d'aquesta, institucions, organitzacions i mitjans han elaborat guies dirigides als professionals de la comunicació per fomentar així la praxi adequada.

Concretament, per l'elaboració d'aquest projecte, ens hem basat en la *Guia de mitjans. Recomanacions per informar sobre salut mental* elaborada per *Obertament*¹³. Aquesta exposa que incloure el testimoni directe d'una persona que ha patit un trastorn mental és molt valuós per “fer caure mites i estereotips”. També, que a l'hora de **realitzar l'entrevista**, cal tenir en compte el següent:

- No començar preguntant pel diagnòstic per evitar així els estereotips que en deriven al llarg de tota l'entrevista.
- Escoltar i respectar la profunditat de les declaracions, ja que es comparteix una experiència personal i pot ser dolorosa.

¹³ Aliança catalana per la lluita contra l'estigma i la discriminació que pateixen les persones amb un trastorn mental. Treballen amb els professionals de la comunicació per encoratjar-los a compartir experiències realistes i sensibles. Ofereixen assessorament i contacte amb portaveus.

- Fer valdre les històries de superació, de recuperació i vida normalitzada.
- Evitar transmetre patiment, aïllament social o compassió.
- Evitar el sensacionalisme en el contingut informatiu.

A més, en referència a l'**elaboració de documentals i reportatges**, es comenta que és convenient:

- Obtenir tantes veus diferents com sigui possible, ja que els problemes de salut mental afecten a cadascú de manera diferent.
- Adreçar-se a entitats de salut mental per: rebre assessorament sobre el tractament dels continguts, aconseguir dades objectives i contactar amb testimonis.
- Mostrar diferents perfils, perquè qualsevol persona -indiferentment de l'edat, el sexe i l'estatus social- pot conviure amb problemes de salut mental.
- Respectar el benestar de les persones entrevistades i les seves famílies.
- Proporcionar les preguntes amb antelació per permetre als testimonis pensar com compartir la seva experiència.
- Evitar reproduir i perpetuar estereotips: utilitzant espais públics i privats que freqüentin els testimonis. A més, de no fer ús de contingut audiovisual que transmeti aïllament social, obscuritat, perillositat, compassió o rebuig.
- No mostrar un trastorn mental com la causa de conductes violentes o perilloses (tant dels casos reals com en personatges de ficció).
- Mostrar el context.
- Encoratjar a demanar ajuda.

També, s'han tingut en compte les recomanacions recollides en la guia¹⁴ elaborada per l'OMS (2019), dirigida a professionals que produeixen continguts relacionats amb el suïcidi i que treballen amb personatges reals o ficticis. A continuació, s'exposen algunes de les pautes recomanades, sense la intenció de ser un llistat exhaustiu:

- Mostar personatges resilents i maneres eficaces d'afrontar els problemes.
- Oferir serveis i recursos d'ajuda.
- No descriure ni l'acte ni el mètode.
- Basar-se en històries reals.

¹⁴ OMS. (2019). *Prevención del suicidio: Un recurso para cineastas y otras personas que trabajan en el teatro, el cine y la televisión*. Enllaç: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/329959>

- Fer ús del llenguatge apropiat per descriure a persones amb trastorns mentals.
- Consultar experts (en prevenció del suïcidi, comunicació, la salut).
- Mostrar la complexitat del fenomen. No simplificar a una única causa.
- Tenir en compte la possibilitat d'incloure un missatge previ al contingut com advertència.

3.3 Enfocament comunicacional i dels drets humans

Els mitjans de comunicació tenen un paper fonamental en la percepció de la realitat de les persones. En la “Societat de la Informació i el Coneixement”, els continguts audiovisuals que es consumeixen influeixen directament en la manera d'interpretar el que ens passa i d'entendre el món. Així, el conjunt d'informació que es rep a través de diversos canals contribueix en el coneixement, que és la base de les opinions, les idees, les creences, etc. Per exemple, segons Maraver P. et al. (2014), les persones utilitzem els mitjans de comunicació per obtenir opinions sobre la vida i per trobar models amb els quals identificar-nos.

A més, en referència als drets humans, Berman et al. (2008, p.7) exposen que els periodistes tenen “the opportunity to increase public awareness, to educate the public on their rights, and, above all, to help in monitoring human rights”. Per tant, tenint en compte “el poder social rellevant” (Bonet, 2008) dels mitjans de comunicació, aquests haurien de ser conscients de la responsabilitat social que tenen a l'hora de processar i produir informació en totes les seves formes i canals.

En aquest sentit, durant l'exercici professional cal tenir en compte les qüestions tècniques, però sense menystenir la dimensió ètica. La preocupació ètica “induce al profesional a pensar en términos éticos ante los dilemas y casos que continuamente se le presentan” (López, 2016, p.45).

D'aquesta manera, amb l'objectiu de guiar la bona pràctica dels professionals de la comunicació en una societat democràtica, existeixen codis deontològics que contenen principis basats en l'ètica periodística. Per exemple, el codi deontològic de referència a Catalunya és l'elaborat pel Col·legi de Periodistes i el Consell de la Informació de Catalunya (2016). Aquest exposa un seguit de criteris com: “informar de manera acurada i precisa”, “evitar perjudicis per informacions sense prou fonament”, “utilitzar mètodes lícits i dignes per

obtenir informació”, “citar les fonts i preservar el secret professional” o respectar “el dret a la privacitat, la dignitat de les persones i la seva integritat física i moral”.

Així doncs, respectant les normes deontològiques vigents, per dur a terme una tasca concreta, també cal valorar les possibles conseqüències -tant positives com negatives- per a tots els implicats en l’activitat periodística. Els clients, els usuaris i els protagonistes de les peces tenen uns drets i s’han de respectar. (Prats et al., 2004).

3.3.1 Educació per la salut

L’educació per la salut és una pràctica que es basa en dos drets fonamentals: el *dret a l’educació* i el *dret a la salut*, reconeguts en la Constitució vigent (Fortuny, M., Gallego, J., 1988). L’OMS la defineix com a un conjunt d’activitats informatives i educatives que han estat dissenyades per ampliar el coneixement de les persones sobre la salut i que permeten promoure i desenvolupar valors, actituds i habilitats personals que l’afavoreixen. I això motiva a una persona a dur a terme tant accions individuals com col·lectives que permeten mantenir o millorar la salut i buscar ajuda quan sigui necessari (Rueda, S. et al., 2014).

Els professionals de la comunicació han de prendre en compte les estratègies adients per la transmissió i el foment dels valors socials positius (Maraver, P., Aguaded, J., 2014). Per consegüent, a l’hora de posar en marxa un pla de comunicació de salut dirigit a un públic específic, a més de tenir en compte guies i recomanacions per casos concrets, caldria aconseguir que el públic fos capaç de:

1. Detectar una amenaça i el risc que comporta per la salut
 2. Decidir passar a l’acció en conseqüència
 3. Percebre l’acceptació de l’entorn pel que fa a l’acció
 4. Considerar l’acció com a favorable per la seva salut
- (Rueda, S. et al., 2014).

Així doncs, les estratègies de comunicació encaminades a l’educació per la salut poden fomentar la resiliència. Aquest terme, segons la RAE¹⁵, s’utilitza per definir la capacitat d’adaptació d’un ésser viu envers un ésser pertorbador o estat o situacions adversos.

¹⁵ Real Academia Española: Diccionario de la lengua española, 23.ª ed., [versió 23.6 en línia]. (5 de maig de 2023). Enllaç: <https://dle.rae.es>

És a dir, la capacitat de sobreposar-se a una adversitat o situació negativa per desenvolupar-s'hi favorablement.

De fet, en el capítol *Resiliencia en prisión*, León planteja que en el context penitenciari es pot treballar la resiliència com a eina per exercir els drets humans i, per tant, “el derecho efectivo de las propias capacidades y potencialidades humanas” (León, 2013, p.548). A més, afirma que el fet de potenciar aquesta capacitat a les presons “puede actuar sobre los factores de riesgo y sobre las consecuencias negativas de la cárcel a través del desarrollo efectivo de los derechos humanos” (León, 2013, p.553).

De manera que, considerar aquest aspecte, seria rellevant per abordar l'educació per la salut en el context penitenciari. I fomentar així l'adquisició de coneixement, habilitats i valors per mantenir la salut i utilitzar els recursos de l'entorn en cas de necessitat.

4. Memòria del vídeo col·laboratiu

4.1 Fitxa tècnica

4.1.1 Resum

Dos interns del centre penitenciari i un supervivent del suïcidi conversen sobre què han après de la seva experiència per així trencar el tabú i donar llum a tots aquells que puguin sentir-se identificats o trobar-se en una situació similar.

Imatge 2. Portada vídeo col·laboratiu

Nota. Portada vídeo col·laboratiu *(sobre)VIVIR*. Elaboració pròpia.

Títol: (sobre) VIVIR

Durada: 11 minuts.

Crèdits

Direcció: Mariona Montserrat

Guió: Mariona Montserrat, Grup de promotors (Luis, Christian, Jacint, Esteve, Pedro, Tomás, Abderrassa), Saray Valdivieso

Assessorament: Saray Valdivieso, Luiz Peres

Edició: Mariona Montserrat

Operadors de càmera: Ferran Castanyer, Naseem Garcia

Veu en off: Raymon Pujol

Música: *Piano Inspiration* de Neoclassic, *Emotional and Uplifting* de bdProductions

Localitzacions: Centre Penitenciari Quatre Camins, Olot.

4.1.2 Sinopsi

En Luis i en Pedro comparteixen la seva experiència com a interns vivint en un centre penitenciari: parlen sobre els neguits i les pors que es desperten en trobar-se en aquesta nova realitat i tot allò que els ajuda a afrontar positivament la situació. També, intervé en Pere, sobrevivent del suïcidi; per trencar l'estigma sobre la salut mental i donar esperança a tots aquells que es trobin en una situació similar. Serà a partir d'aquesta conversa entrelaçada que es parlarà sobre dos grans temes tabús: la presó i la salut mental, i es compartiran missatges d'acompanyament i sobretot, la importància de demanar ajuda. Potser, acabem veient que ens trobem tots en la mateixa tessitura i que allò que ha ajudat a superar i a continuar endavant a en Pere, són els mateixos factors de protecció d'un intern de la presó.

4.1.3 Antecedents

Les campanyes audiovisuals creades per la prevenció del suïcidi són escasses. I no ha estat fins als darrers anys que van començar a crear-se'n. Sobre el context penitenciari, si bé existeixen reportatges i documentals per parlar de l'experiència, no hem trobat cap campanya dirigida específicament als interns per promoure la salut mental en aquesta institució. Malgrat tot, a l'hora d'idear la proposta de plantejament del vídeo, s'han tingut en compte alguns antecedents: campanyes específiques de prevenció, reportatges i documentals que tracten sobre el suïcidi o la presó.

En referència al suïcidi, prenem d'exemple la campanya Trencar el silenci ajuda a prevenir el suïcidi (2021), la qual va fer l'Ajuntament de Barcelona en col·laboració amb la Fundació Ajuda i Esperança, amb l'objectiu de promoure el Telèfon de prevenció del suïcidi. A la peça hi intervenen diferents persones: voluntaris de la fundació, supervivents del suïcidi i els professionals de la salut que col·laboren amb la fundació. Els testimonis parlen des de la seva pròpia experiència en primera persona: sobre emocions que se senten, les conseqüències i recursos de suport (com el telèfon d'ajuda disponible les 24 hores del dia). Pel que fa als recursos tècnics, cal destacar que la música s'utilitza en un tercer pla al llarg del vídeo i passa a un segon pla durant missatges finals per incrementar la seva emocionalitat.

Així mateix, s'ha considerat Suïcidi, la mort evitable (Regàs, Segarra, 2015), una producció de TV3 en què es dona veu a diferents testimonis per trencar l'estigma sobre el suïcidi i contextualitzar. És un retrat bastant complet sobre les causes i les conseqüències de l'acte suïcida, amb la perspectiva de prevenir.

D'altra banda, amb relació a l'experiència a la presó, 11 años y 18 días (Saà, Joan, 2011) és un curt-documental de la Fundació Adsis, que treballa per col·lectius amb risc d'exclusió social, com persones amb privació de llibertat. El protagonista és en Miguel, un intern que comparteix la seva experiència sortint de permís. Ens serveix per inspirar-nos sobre possibles imatges a registrar pel dia del rodatge i per comprendre millor la realitat penitenciària.

També, destaquem Desfent nusos (Casellas, Esteve, 2022), un documental de Sant Joan de Déu en el qual hi ha set protagonistes que han tingut o pateixen un trastorn mental. En aquest cas, els diferents aspectes de la salut mental s'aborden a partir de la conversa que mantenen els testimonis amb persones de confiança del seu entorn. Els diàlegs s'entrellacen mantenint un paral·lelisme temàtic, a partir de preguntes obertes. Sembla un bon recurs per motivar a parlar d'aspectes concrets, però donant llibertat a l'hora d'expressar-se: el guió és estructurat, però obert. A més, a la introducció es mostra el set de gravació i missatges que presenten en què consisteix el documental: això permet a l'espectador comprendre que qui apareix són persones en qualitat de testimonis.

4.2 Projecte per Aprenentatge per Servei

Aquest projecte s'emmarca en la modalitat Aprenentatge per Servei (ApS), una metodologia educativa que consisteix a donar resposta a una necessitat real plantejada per una entitat de l'entorn. Es tracta d'una activitat programada, de duració determinada, en què els participants es formen tot treballant en un entorn real amb l'objectiu de millorar-lo. Així, a través d'aquest enfocament, l'alumne desenvolupa actituds i valors transversals, l'entitat i el centre educatiu estableixen noves aliances de treball en xarxa i es millora la qualitat de vida de la comunitat sobre la qual s'actua (Rubio i Luchetti, 2016).

En aquest cas, el Centre Penitenciari Quatre Camins és l'entitat que va plantejar la necessitat d'elaborar un vídeo pel *Programa de prevenció del suïcidi* de la institució a la Universitat Autònoma de Barcelona. I per això, l'objectiu d'aquest projecte té com a eix l'elaboració d'un vídeo col·laboratiu per la prevenció del suïcidi en el context penitenciari.

4.3 Cronograma

Abans de la primera trobada amb els agents implicats per decidir l'enfocament i les fases del treball, a partir del moment en què es va assignar la plaça del projecte es va elaborar una proposta de cronograma a seguir pel seu desenvolupament. Pretenia ser orientatiu, per organitzar les tasques a fer en funció del temps disponible.

Taula 2. Proposta cronograma TFG

	Activitat	DESEMBRE	GENER	FEBRER	MARÇ	ABRIL	MAIG	JUNY
Marc teòric	Documentació i recerca bibliogràfica i documental							
	Visionat d'antecedents							
	Primera reunió amb el centre							
Fase preproducció	Cerca de contactes/ entrevistats							
	Elaborar guió entrevistes							
	Primer contacte amb el centre							
	Autorització/ permisos							
	Realitzar entrevistes, grups de discussió (professionals, interns)							
	Transcripció entrevistes							
	Elaboració del guió							
Fase producció	Reunió per: validar el guió il·lustrat, concretar disponibilitat pel rodatge (pla de rodatge)							
	Pla de rodatge							
	Gravació del material audiovisual							
Fase postproducció	Premuntatge: revisió de la qualitat del so i la imatge. Selecció de clips.							
	Repetició d'alguna gravació (si fos necessari).							
	Muntatge: edició de la peça audiovisual							
	Entrega primera versió							
	Reunió per visualitzar la peça audiovisual i correcció							
Versió final	Edició final de la peça audiovisual							
	Entrega versió final peça audiovisual							
	Entrega portada i full d'obra original							
Presentació del TFG	Revisió i correcció final TFG							
	Entrega final del TFG							
	Defensa del TFG							

Si bé s'ha intentat seguir en tot moment, aquesta proposta de cronograma s'ha hagut d'adaptar al llarg del desenvolupament del projecte a causa de les característiques del propi i de certs contratemps que n'han dificultat l'execució.

D'una banda, en tractar-se d'un projecte col·laboratiu amb una institució, les comunicacions i la disponibilitat són més limitades, i encara més en tractar-se d'un centre penitenciari: un lloc d'accés restringit, on es requereix temps i permisos per dur a terme qualsevol mena de tasca.

D'altra banda, en ser una activitat col·laborativa en què participen un conjunt de persones, també hi ha hagut d'haver un ajustament del calendari en funció de la disponibilitat de cadascú per a la realització de cada tasca: tant d'interns, responsables del centre i persones alienes a aquest.

Amb tot, gràcies a l'adaptació a les circumstàncies i a la perseverança, s'ha pogut assolir el propòsit inicial d'obtenir un producte final abans de la data límit d'entrega del cronograma.

4.4 Preproducció

4.4.1 Pressupost

Durant la fase de preproducció, es va considerar quins recursos hi havia disponibles per realitzar la peça audiovisual, que han acabat condicionant el seu plantejament i format. Els costos totals de la producció del vídeo, que s'exposen més endavant, es basen en: els desplaçaments al centre penitenciari, el lloguer del material pels dos dies de rodatge (que inclouen el servei d'un operador de càmera), el lloguer d'un ordinador portàtil per poder fer el muntatge i la compra de la llicència de les dues cançons que s'utilitzen.

Taula 3. Costos rodatge

Rodatge 26 d'abril			Rodatge 11 de maig		
Material audiovisual	Unitats	Cost	Material audiovisual	Unitats	Cost
Càmera Sony pwx-z90	2	160 €	Càmera Sony pwx-z90	2	160 €
Trípode càmera	2		Trípode càmera	2	
Gimbal Ronin	1	20 €	Micro Saramònic de solapa	1	20 €
Set de llum LED	1	50 €		TOTAL	180 €
Set Micro Saramònic de solapa	1	40 €			
Accessoris	1	30 €			
	TOTAL	300 €			

Taula 4. Costos postproducció

Postproducció	
Portàtil MSI 15 (lloguer)	130 €
Llicència música	40 €
TOTAL	170 €

Taula 5. Costos desplaçaments

Desplaçaments	
Gasolina	50 €
Transport públic	72 €
TOTAL	122 €

Taula 6. Cost total

Desplaçaments	122 €
Rodatge 26 d'abril	300 €
Rodatge 11 de maig	180 €
Postproducció	170 €
COST TOTAL	772 €

4.4.2 Recull d'experiències

A continuació, s'exposa de manera simplificada i descriptiva un diari del conjunt de sessions¹⁶ que es van dur a terme col·laborativament en el Centre Penitenciari Quatre Camins. Les dades corresponen a notes preses a mà, ja que, per mesures de seguretat del centre, els únics enregistraments que es van realitzar van tenir lloc els dies de gravació.

Concreció del servei - Dia 10 de gener de 2023

En primer lloc, es va fer una reunió inicial amb el professor tutor i les representants de la institució per conèixer la seva demanda i la situació del centre, definir rols, acordar la via de comunicació efectiva i validar la proposta de cronograma a seguir.

Malgrat que ja hi havia una proposta inicial sobre la intenció del vídeo i el missatge que havia de transmetre, es va plantejar la possibilitat d'acabar de concretar la seva finalitat

¹⁶ Vegeu Annex 1. Cronograma sessions en grup.

amb el grup d'interns¹⁷ que participarien, per basar-nos així en la seva pròpia experiència i visió com a usuaris principals. D'aquesta manera, volíem comprovar què era important compartir considerant la seva perspectiva.

Per tal de construir de manera conjunta els missatges essencials que havia de contenir el vídeo, es van realitzar tres sessions de discussió grupal: amb la Saray Valdivieso (psicòloga responsable del programa de prevenció), el grup d'interns promotors i l'alumna.

Sessió 1 - Dia 3 de febrer de 2023

Objectiu: Tenir un primer contacte amb la persona de referència del centre i el grup d'interns. A més de concretar les necessitats i l'objectiu principal del vídeo.

Descripció: la finalitat és que, a partir del grup de discussió, es produeixi un intercanvi d'experiències, idees i opinions. I a través de la pluja d'idees, conèixer la perspectiva dels interns per comprendre la situació des de la seva mirada. Ells són qui viuen l'experiència en primera persona i els que han experimentat la vida a la presó. Ells saben quines pors es desperten, les preocupacions, els sentiments o les emocions, etc.

Conclusions:

- **El vídeo serà una eina que es podrà utilitzar un cop l'intern s'ha instal·lat i ha passat uns dies al mòdul de destí.** Durant el període d'ingressos es registren les dades personals i els objectes en possessió, es fa un control mèdic i un seguit d'entrevistes amb diferents professionals per valorar la situació del nou intern. Són els primers dies i es considera precipitat i poc apropiat visualitzar el vídeo, ja que es requereix un temps d'adaptació i la persona té un excés d'informació. En canvi, un cop instal·lat al mòdul assignat, ja estarà ubicat en el nou entorn. S'haurà d'adaptar-hi. És possible que se senti desorientat, perdut o amb por. El vídeo pot ser útil per comprendre què sent i encoratjar a demanar ajuda.
- **El vídeo serà de curta durada.** Durant el grup de discussió es va reconèixer que la capacitat d'atenció és molt limitada i que, passat un cert temps, és molt probable desconnectar. A més, es vol transmetre un missatge essencial i de manera senzilla. Es

¹⁷ Grup de promotors: interns del propi centre que es dediquen a fer l'acompanyament dels interns nous i que actuen com a detectors per la prevenció del suïcidi.

tracta d'una eina per prendre consciència i encoratjar a demanar ajuda. I es pretén que sigui accessible.

- **El vídeo serà una eina més per l'acollida.** Cada promotor disposarà del vídeo com a un recurs més per facilitar l'adaptació als interns nouvinguts.
- **El missatge essencial consistirà en:** normalitzar emocions, fomentar conductes positives i oferir ajuda al nou intern per evitar el suïcidi (tot i que el vídeo no en parlarà exclusivament).
- **Serà en castellà.** És la llengua més adequada per fer el vídeo accessible, ja que un percentatge elevat de la població penitenciària són estrangers i no saben el català.

Sessió 2 - Dia 9 de febrer de 2023

Objectiu: definir possibles perfils representatius per aparèixer en el vídeo, partint del coneixement dels interns i la seva pròpia vivència, perquè ells coneixen la realitat des de dins.

Descripció: a partir d'una dinàmica de grup, es vol identificar a perfils diferents i representatius del centre per mostrar en el vídeo. Per fer-ho, s'han fet preguntes per tal de trobar, segons la seva experiència, quins són els perfils més representatius. A més, per treballar-los s'ha proporcionat una fitxa¹⁸ perquè, en parelles, confeccionin més detalladament un perfil concret per comentar en la següent sessió.

Conclusions: segons les aportacions dels interns, la població penitenciària pot agrupar-se en quatre perfils diferenciats amb situacions i preocupacions diverses. Aquests poden classificar-se segons:

- Noi jove immigrant, d'entre 20 i 25 anys. No parla ni català ni castellà i no té suport exterior.
- Home d'entre 30 i 45 anys. Casat i amb fills. Havia estat prèviament en un centre penitenciari.
- Home d'entre 25 i 35 anys. Ingressa per primera vegada en una presó.
- Home major de seixanta anys. Entra per primera vegada.

Cada perfil té unes preocupacions concretes, en funció de la seva situació exterior.

¹⁸ Vegeu en l'Annex 9. Fitxa personatges.

Assessorament *Obertament* – Dia 15 de febrer de 2023

L'alumna va fer una sessió d'assessorament amb l'entitat *Obertament* per tal de complementar les guies i conèixer les bones i les males pràctiques a l'hora de tractar el suïcidi audiovisualment.

Idees operatives:

- Cal oferir tot el context possible.
- Cal parlar-ne com una cosa que es pot evitar.
- Sempre cal promoure recursos d'ajuda.
- Oferir històries de gent que es recupera és el més important.

Sessió 3 – Dia 16 de febrer de 2023

Objectiu: posar en comú els perfils que han elaborat per parelles prèviament. Determinar els missatges essencials en funció de cada perfil.

Descripció: a partir de les fitxes completades pels interns, es posaran en comú les idees. Es pretén escoltar les diverses mirades i aportacions. A través del diàleg col·lectiu, validar entre tots les idees plantejades i concretar els missatges essencials per a cada col·lectiu.

Conclusions:

És possible que una persona que ingressi a la presó pugui:

- Sentir por per possibles agressions, pels funcionaris, pels presos, pel que és desconegut.
- Sentir inseguretat.
- Perdre la il·lusió i sentir desesperança.
- Sentir-se perdut i desorientat.
- Sentir-se sol i tenir la necessitat de relacionar-se.
- No tenir perspectiva de futur: no és el mateix tenir una sentència ferma (saber quan acabarà) o estar de preventiva (desconèixer la fi de l'estada al centre penitenciari).
- No saber gestionar les seves emocions.
- Tenir por de sortir (economia, informació, tecnologia... realitat totalment diferent) i haver de començar de nou.
- Sentir frustració per l'estigma de "presoner".

- Sentir-se un fracassat.
- No tenir habilitat per la resolució de conflictes.

Possibles missatges d'acompanyament:

- És un món totalment diferent.
- Té llums i ombres: no és ni tan dolent ni tan bo com ho pinten.
- Cal assumir, aprendre i gaudir sense posar-se en problemes.
- El procés d'adaptació és necessari.
- Saber que t'espera algú a fora reconforta. Motiva.
- Tot té un final. D'aquí se'n surt. Tenir esperança és clau. Cal tenir un horitzó.
- Es pot recuperar la il·lusió.
- Involucrar-se, viure l'aquí i l'ara. Avui estàs aquí i cal viure de la millor manera.
- Interacció social. Crear vincles (a dins).
- Som persones vàlides. La teva vida val. Tens potencial. No ets un fracàs. Endavant!
- És normal tenir emocions negatives. És important preguntar-se: què puc fer per sentir-me millor? Buscar estratègies.
- Demanar ajuda no és una feblesa. Tots la necessitem (promotors, companys, professionals). No estàs sol. Parla. Deixa't ajudar.
- Salut emocional. Cuidar-la, treballar-la. Aprendre a gestionar l'estrès.
- El temps es pot aprofitar (cursos, tallers, formacions, treball...). Fes esport, cuida la teva salut. Cal implicar-se!
- És una pausa en tots els sentits. Pot ser una oportunitat per conèixer-te i sortir enfortit.
- T'adaptaràs i aprendràs.
- La vida és meravellosa.
- Recuperar l'energia vital.
- Quan sentis ràbia: aquieta la ment, calma't, espera i reflexiona.
- Hi ha una segona oportunitat, cada dia és una nova oportunitat per començar de nou.
- Les decisions, per petites que siguin, tenen un impacte.
- Al centre, si necessites parlar i trobar suport, hi ha un grup de persones que et poden ajudar i acompanyar. No ets una càrrega pels altres. No ets menys home ni més dèbil per demanar ajuda.

A més, en Christian, un dels interns, va compartir un poema¹⁹ que havia escrit ell mateix per poder-lo incorporar en el vídeo.

Enviament proposta plantejament – Dia 15 de març de 2023

A partir del recull d'experiències durant les sessions grupals i considerant la teoria i les guies consultades i recollides en el marc teòric, l'alumna va elaborar una proposta de plantejament²⁰. Aquest consistia a enllaçar les respostes d'una conversa entre un intern i un testimoni del suïcidi per dues raons: conèixer un cas de recuperació i superació del suïcidi i l'experiència de viure en un centre penitenciari. I així, aconseguir parlar de dos temes tabús, els factors de protecció i la importància de demanar ajuda per evitar situacions de risc.

Com es feia en el documental de referència *Desfent Nusos*, es va optar per fer preguntes obertes per tal de guionitzar la conversa i així tractar els temes essencials que es consideraven rellevants (treballats durant les sessions grupals), però donant llibertat d'expressió a l'entrevistat a l'hora de respondre. Ja que no es volia imposar un guió, sinó escoltar la resposta genuïna dels testimonis. Sobretot, es pretenia transmetre un missatge de “persona a persona”, evitant estigmatitzar o perpetuar estereotips de perfils determinats. I mostrar, com aconsellaven les guies, l'experiència de casos reals.

El dia de la gravació, cada entrevistat disposaria d'unes targetes amb les preguntes de l'entrevista, per utilitzar-les com a punt en comú entre els tres personatges.

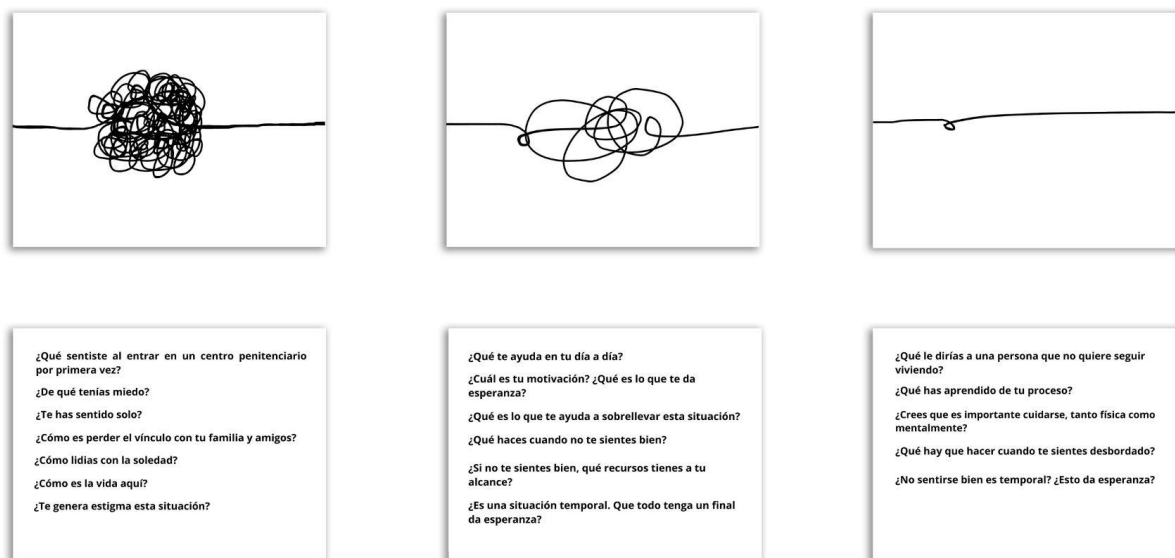
Les preguntes s'organitzen en tres blocs. En el cas dels interns: 1. Context penitenciari, 2. Factors de protecció, 3. Missatges preventius. Pel que fa a l'activista: 1. Experiència amb el suïcidi, 2. Factors de protecció, 3. Missatges preventius. D'aquesta manera, un cop obtingut el material enregistrat, durant el muntatge s'intentaria combinar les respostes de manera coherent.

De més a més, cada targeta té un disseny diferent de la part posterior en funció del bloc que conté: a cada bloc el nus es va desfent, seguint el sentit de les preguntes (del moment més dur al més esperançador).

¹⁹ Vegeu en l'Annex 7. Poema “La libertad”. Christian.

²⁰ Vegeu en l'Annex 2. Proposta de plantejament.

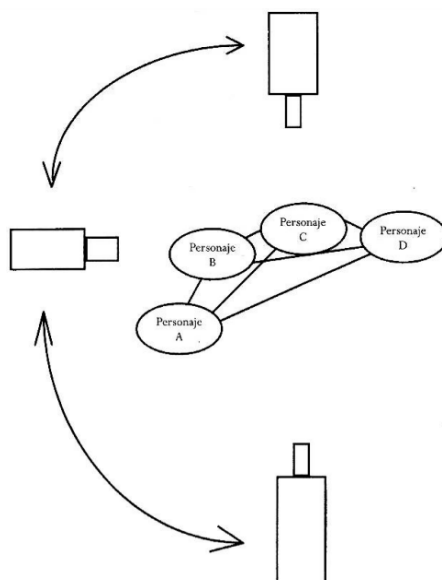
Imatge 3. *Format de les targetes (recto-verso)*

Format de les targetes amb preguntes (recto-verso). Elaboració pròpia.

El punt de vista del vídeo seria omniscient, ja que permet que la càmera es mogui amb llibertat en el temps i l'espai (Rabiger, 2007).

Imatge 4. *Diagrama punt de vista omniscient*

Nota. Rabiger, 2004. Diagrama que representa el punto de vista omnisciente.²¹

²¹ Rabiger, 2004. Diagrama que representa el punto de vista omnisciente. Diagrama. Recuperat del llibre Tratado de dirección de documentales, pág. 77.

Acceptació plantejament – Dia 29 de març de 2023

Es va fer una reunió per validar la proposta amb la responsable del programa de prevenció del suïcidi i concretar els passos a seguir per dur-la a terme: trobar a dos interns disposats a participar, concretar les visites necessàries al centre, sol·licitar els permisos, transmetre el llistat d'equipament pel dia de la gravació, etc.

També, es va acordar un fer una visita al centre prèvia a la gravació per tal d'escollir l'espai on es gravaria i aprofitar per tenir un primer contacte entre l'activista i els dos interns que participarien en la conversa.

Paral·lelament, es va contactar amb *Obertament* per trobar un activista per participar en el projecte.

Trobada prèvia a la gravació – Dia 12 d'abril de 2023

En primer lloc, vam veure els espais disponibles per fer la gravació i ens vam decidir pel mòdul de psiquiatria: un espai poc freqüentat que consta d'un menjador i un pati exterior. Era el més idoni per poder treballar sense la interrupció de funcionaris o interns aliens al projecte. A més d'evitar, en la mesura del possible, interferències en el so o l'aparició de persones de les quals no teníem el permís per gravar. També, hi entrava molta llum natural i hi havia suficient profunditat de camp per desenfocar el fons durant l'entrevista. A més, disposàvem d'un endoll a l'abast per poder connectar-hi les càmeres durant el rodatge.

En segon lloc, amb l'objectiu de presentar a les persones que mantindrien la conversa guionitzada el dia de la gravació, es va fer una primera trobada. Així, l'activista i els dos interns es van presentar i es va mantenir una conversa, juntament amb l'alumna, per saber qui era cadascú i l'experiència que voldrien compartir.

Finalment, l'activista va preferir no participar. Per això, es va adaptar el format del vídeo (de conversa entre activista i intern) per poder continuar amb la programació. Així, amb la voluntat de mantenir el plantejament inicial, es va optar per gravar les respostes dels participants per separat, de manera individual.

Consegüentment, es va haver de trobar a una altra persona supervivent del suïcidi per col·laborar i poder compartir la seva experiència.

4.5 Producció

Primer dia de rodatge – 26 d'abril de 2023

Abans de la jornada de gravació, es va compartir el Pla de rodatge²² als participants per intentar anar el màxim coordinats possible i així aprofitar el temps disponible. Durant el matí, es van gravar les dues entrevistes individuals als interns i les imatges de recurs. Per fer-ho, es va intentar seguir l'escapeta de rodatge²³ que s'havia ideat, a més d'improvisar i gravar altres imatges de recurs.

Així mateix, cada entrevistat disposava d'unes targetes amb les preguntes²⁴ que se'ls faria (que ja coneixien prèviament).

Si bé ja hi havia una relació de confiança arran de les sessions prèvies, es va intentar treballar en un context emocionalment segur: respectant els temps de cada participant i mantenint un tracte proper. Abans de gravar, es va mantenir una conversa prèvia per explicar la dinàmica, recordar la finalitat de l'entrevista, resoldre dubtes i donar unes pautes bàsiques:

- No mirar directament a càmera, sinó a qui entrevista
- Recollir la pregunta en la resposta, per poder aïllar les respostes en el moment d'editar
- Estar relaxat i no preocupar-se per les equivocacions, ja que podem repetir-ho i gravar-ho de nou

Mentre en Luis (intern participant) estava conforme a intervenir de manera íntegra en el vídeo, en Pedro (intern participant) preferia preservar l'anonimat. Per això, es van fer plans únicament del tors i del perfil d'esquenes, perquè no se'l pogués identificar.

Per acabar, es va acordar que el vídeo seria per ús intern del centre. I es van firmar els documents de cessió de drets corresponents²⁵. Aquests no s'inclouen en el treball per tal de preservar l'anonimat de les persones que participen.

²² Vegeu l'Annex 3. Pla de rodatge - 26 d'abril.

²³ Vegeu l'Annex 4. Escapeta de rodatge.

²⁴ Vegeu l'Annex 5. Preguntes testimonis.

²⁵ Vegeu l'Annex 8. Document model de cessió de drets.

Segon dia de rodatge – 11 de maig de 2023

La jornada va dividir-se en dues parts, tal com s'especifica en el Pla de rodatge²⁶:

En primer lloc, al matí es va gravar el poema escrit per en Christian amb la seva pròpia veu. A més, es van posar en comú les frases possibles d'introducció i tancament del vídeo per contrastar-ho amb l'opinió d'en Christian i en Luis (interns que estaven presents en aquell moment), juntament amb la de la psicòloga referent del programa de prevenció. I així, fer les modificacions oportunes.

A la tarda, es va gravar a Olot l'entrevista amb en Pere, un home sobrevivent del suïcidi. En parlar d'una experiència personal i sensible, es va intentar assegurar un espai emocionalment segur: dies previs a la gravació es va mantenir una conversa amb ell per preguntar sobre quins temes se sentia còmode parlant. Abans de gravar, es va explicar la dinàmica de la gravació i se li van comentar les mateixes pautes que es van plantejar als interns. També se li va donar les targetes amb les preguntes de l'entrevista (que ja havia validat amb antelació).

Pel que fa al tractament, es va intentar mantenir el mateix que en les entrevistes als interns, tot i que, evidentment, l'espai era diferent.

4.6 Postproducció

4.6.1 Muntatge

A partir del moment en què es van obtenir els primers enregistraments, es va iniciar la fase de postproducció. Tot i que encara faltaven recursos per gravar, es va començar a fer la tria del material obtingut del primer dia de rodatge. I es va fer el mateix quan s'anava adquirint la resta de material audiovisual.

Com que no hi havia un guió, sinó que es partia de preguntes obertes, es va haver d'escollir les respostes que recollien millor els missatges essencials que s'havien concretat inicialment. Comptar amb la genuïnitat de la resposta era un factor positiu: per preservar la naturalitat i l'autenticitat en les intervencions. Però també implicava destriar tot allò que s'allunyés de la proposta plantejada o que no s'hagués expressat de la manera més adequada. A més de les errades pròpies de la comunicació oral. També, tot i parlar en primera persona

²⁶ Vegeu l'Annex 6. Pla de rodatge - 11 de maig.

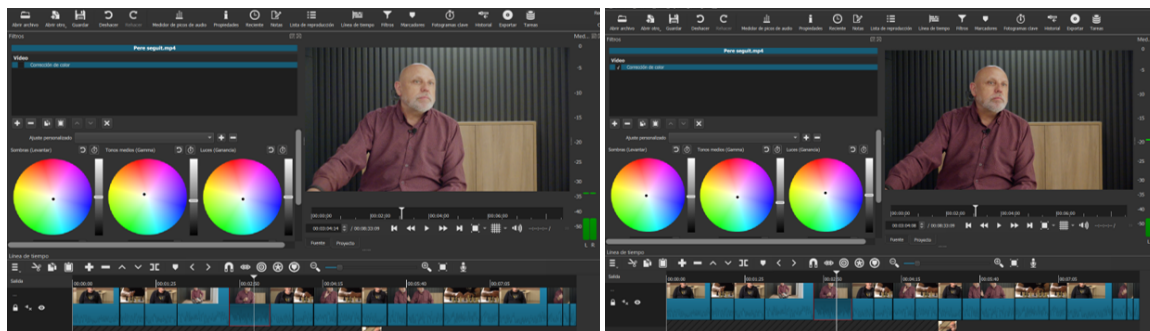
en qualitat de testimonis, es van descartar les respostes que eren més personals o sensibles, per preservar la intimitat dels participants.

Així, tot i partir d'un plantejament inicial, no va ser fins a la gravació de les entrevistes i de la tria del material que el relat va anar prenent forma. Es van seleccionar respostes de cada bloc (experiència, factors de protecció, missatges preventius) i es van combinar amb l'objectiu de crear un discurs coherent.

Pel que fa a les imatges, per la introducció -que serveix per contextualitzar i presentar-s'han utilitzat imatges de recurs on apareix el centre penitenciari des de l'exterior, una porta corredissa i el pati. A més, d'un pla en què apareix el set de gravació i una càmera gravant. El cos del vídeo consta dels plans dels entrevistats obtinguts a partir de dues càmeres. Es combinen tant plans mitjans com generals i de detall per donar més dinamisme. També s'ha il·lustrat el poema final amb vídeos del mòdul on vam fer les entrevistes i dels interns caminant en el pati exterior. A més, de plans detall d'unes flors ubicades al pati.

El programa que s'ha usat per editar el vídeo és *ShotCut*. També s'ha corregit el color d'alguns vídeos amb el mateix programa d'edició. I per la correcció de l'àudio *Audacity*.

Imatge 5. Correcció del color

Nota. Correcció del color amb el programa d'edició *ShotCut*. Elaboració pròpia.

Pel que fa a la música, és un recurs que s'ha emprat per reforçar un estat emocional determinat en certs moments: a l'inici, quan apareix el títol (*sobre*) *VIVIR*; en la darrera part del cos del vídeo, en què la tonalitat és més positiva i esperançadora i durant tot el poema, perquè emfatitza el missatge i l'emoció que es vol traslladar a l'oient. Les cançons que s'han utilitzat són: *Piano Inspiration* de Neoclassic i *Emotional and Uplifting* de bdProductions, de les quals es disposen les llicències d'ús.

4.6.2 Procés de validació

Sessió de validació – 18 de maig de 2023

Aquest dia es va fer una projecció conjunta del material en brut, amb la voluntat de mostrar l'enfocament i el missatge essencial del vídeo i rebre feedback per fer les modificacions necessàries.

Es va projectar a la biblioteca del centre penitenciari, on hi havia 5 interns del grup de promotors (que havien participat durant les sessions d'ideació), el professor i tutor, la responsable del programa, un intern aliè al projecte, la cap d'ingressos del centre i dues persones més de personal. La finalitat era validar la proposta en brut, inacabada, i així generar un espai de debat per veure quin era el millor enfocament; què s'havia de mantenir o fins i tot canviar. També es va concretar quan se'n faria ús: a partir de l'ingrés al mòdul, durant les setmanes d'acompanyament o en moments puntuals que es considerés necessari (fins i tot per interns que no fossin nouvinguts).

El feedback va ser molt positiu, ja que es va considerar que el relat era coherent i que els missatges de: normalitzar el no sentir-se bé, involucrar-se i demanar ajuda en cas de necessitar-ho, es rebien. D'una banda, les persones que havien participat i fet el seguiment de tot el projecte n'estaven satisfetes. De l'altra, la resta que no hi havia participat també en van fer una valoració positiva. Fins i tot, un intern a qui es va preguntar si li hagués estat útil veure'l, va dir que sí, que l'hauria ajudat.

Entre tots es van concretar alguns aspectes a afegir.

Idees operatives:

- Títol: (sobre) VIVIR.
- Indicar amb un rètol qui parlava en la primera intervenció.
- Incorporar a la introducció la imatge d'una porta per contextualitzar.
- Especificar que aquest vídeo havia estat elaborat per persones internes del centre.

Es va decidir que el títol del vídeo fos *(sobre)VIVIR*. En primer lloc, perquè les persones que han superat i s'han recuperat del suïcidi es coneixen com a "sobrevivents", a més de supervivents. En segon lloc, perquè aquesta paraula està composta per "sobre" i "vivre" i es podia destacar la segona en majúscula, emfatitzant així la seva importància. A

sobre, recull la idea que es planteja al llarg del vídeo: si bé és una situació diferent i difícil de suportar en molts moments, és important VIURE-la de la millor manera possible.

Amb tot això, es va acordar retransmetre en directe la presentació d'aquest Treball de Fi de Grau pels interns del centre. I, també, disposar del 10 de setembre, el dia mundial per la prevenció del suïcidi, com a dia oficial per la presentació del vídeo col·laboratiu per a tot el centre penitenciari.

5. Conclusions

L'objectiu fonamental del treball era elaborar un vídeo col·laboratiu pel Programa de prevenció del suïcidi del Centre Penitenciari Quatre Camins. Al llarg del treball s'exposa el desenvolupament del projecte: des de la ideació fins a obtenir un producte final. Aquest s'ha validat en una sessió conjunta amb els responsables del programa, els interns del grup de promotors, el professor i tutor i persones del centre alienes al projecte. Tant aquells que han col·laborat per desenvolupar-lo, com la resta, han considerat que el missatge essencial era oportú i que el resultat era adient. Fins i tot, internament s'ha acordat fer-ne la presentació oficial el dia mundial de la prevenció del suïcidi, el pròxim 10 de setembre. Per tant, l'objectiu principal s'ha complert.

Ara bé, si bé ens hem basat en les guies i recomanacions disponibles (que emfatitzen en el fet de basar-se en casos reals, de no perpetuar estereotips i oferir recursos d'ajuda, entre altres aspectes) la manca d'antecedents i de recerca per saber com abordar audiovisualment la prevenció del suïcidi desdibuixa l'horitzó que caldria seguir. Es requereix més investigació en aquest sentit, per comprendre la manera més efectiva de prevenir. Per això, en referència al vídeo elaborat, més endavant caldrà veure la seva aplicació real: com funciona com a eina de prevenció i quin és el seu impacte.

Personalment, aquest projecte m'ha permès aplicar conceptes i habilitats adquirides al llarg del grau, a més de desenvolupar-me en un context real amb tot el que això implica: prendre decisions de manera autònoma i des del sentit de la responsabilitat i la professionalitat, interactuar amb perfils diferents, gestionar l'estrès i saber-me adaptar als canvis i a diverses circumstàncies de manera efectiva, a més de ser resolutiva i aprofitar els recursos del meu abast per tirar el projecte endavant. Fins i tot, coordinar a les persones implicades en cada procés i guanyar autoconfiança a l'hora d'aplicar coneixements i decidir de quina manera enfocar les tasques. També, ha estat una oportunitat per aprendre al costat de professionals d'altres especialitats i nodrir-me de la seva experiència. A més, d'endinsar-me en un món que era totalment desconegut per a mi: la presó. I aprendre sobre la salut mental, el suïcidi i com tractar i aprofundir determinats temes amb col·lectius vulnerables, per exemple. A més d'això, m'ha servit per adonar-me que en el fons, tots tenim les mateixes necessitats essencials i que és important col·laborar per sostenir-nos i evolucionar cap a un món millor.

Tenir l'ocasió de veure la part humana més vulnerable, al mateix temps que l'entusiasme i la implicació vocacional i sincera - tant dels professionals com de cadascuna de les persones que han participat d'alguna forma en el projecte- m'ha donat esperança i confiança. Sobretot, he après que davant les adversitats, la il·lusió, la motivació i el suport són el motor per continuar endavant.

Malgrat que no hi ha una única manera de fer les coses, després de l'experiència considero que hi ha aspectes que es podrien millorar. Pel que fa a la metodologia ApS, penso que establir una comunicació més directa entre alumna i institució facilitaria el procés de creació, ja que en alguna ocasió s'ha endarrerit l'elaboració, tot i que és comprensible amb les característiques pròpies d'una institució penitenciària. A més, en ser un lloc tan inaccessible, amb la limitació de no poder tenir un contacte directe amb els interns fàcilment, ha reduït molt el temps material disponible per treballar-hi. Vist amb perspectiva, si bé no es poden canviar aquestes característiques intrínseques, és possible que començar amb antelació el projecte i disposar de més temps per poder-lo dissenyar hagués estat més efectiu. Pel que fa al plantejament del vídeo, es podria aplicar un enfocament més cinematogràfic, però caldria treballar-ho amb un equip amb persones amb aquests coneixements i amb més recursos. Amb tot, tal com indica el mètode "Aprentatge per Servei", és a partir del mateix procés que s'aprèn i s'adquireix l'experiència per intentar fer les coses millor en la pròxima ocasió.

Per acabar, pel que fa a la continuïtat del projecte, com hem repetit de manera interna al llarg del procés, ho percebem com una finestra que s'obre, un pas més per a futurs projectes encaminats en el mateix sentit. Som conscients que es pot millorar en molts aspectes i que ens haurem equivocat en l'execució. Però el que esperem és que, d'alguna manera, encoratgi a desenvolupar nous projectes amb la finalitat de millorar la qualitat de vida de les persones i, sobretot, a preservar-la. Per això, és important que es continuï investigant sobre l'eficàcia de les campanyes de prevenció per poder-les executar de la manera més acurada possible i aconseguir un impacte positiu.

6. Bibliografia

- Alea, M. B. (2004). *Notes sobre la situació penitenciària a Catalunya*. Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònoms i Locals.
- Acosta, F. J., Rodríguez, C. J., Cejas, M. R. (2017). *Noticias sobre suicidio en los medios de comunicación. Recomendaciones de la OMS*. Revista Española de Salud Pública, 91, e201710040. (Consulta: 29 de maig de 2023). Enllaç: http://scielo.isciii.es/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1135-57272017000100303&lng=es&tlng=es.
- Barranco, S. (directora). (2022). *Breathe*. [Reportatge]. LaBarrancoFilms.
- Barrios, F. (2001). *El suicidio en Instituciones Penitenciarias: I. Responsabilidad institucional*. Revista española de sanidad penitenciaria: 2001; 3: 118-127. (Consulta: 17 de març de 2023). Enllaç: http://www.antoniocasella.eu/salute/Barrios_Flores_I_2001.pdf
- Bedoya, A., Martínez-Carpio, P.A., Humet, V., Leal, M.J., Lleopart, N. (2009). *Incidencia del suicidio en las prisiones de Cataluña: análisis descriptivo y comparado*. Revista Española de Sanidad Penitenciaria, 11(2), 37-41. (Consulta: 8 de febrer de 2023). Enllaç: http://scielo.isciii.es/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1575-06202009000200002&lng=es&tlng=es.
- Berman, G., Duffy, T., Katirayi, L. *The Human rights-based approach to journalism: training manual*, Viet Nam. (2008). UNESCO Office Bangkok. ISBN : 978-92-9223-228-3
- Bonet, J. (2008). *Mitjans de comunicació social i drets humans* [recurs d'aprenentatge]. Universitat Oberta de Catalunya (UOC). (Consulta: 2 d'abril de 2023). Enllaç: https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/51681/10/Drets%20humans_M%C3%B2dul9_Mitjans%20de%20comunicaci%C3%B3%20social%20i%20drets%20humans.pdf

- Brown, L. D., Berryhill, J. C., Jones, E. C. (2019). *Integrating journalism into health promotion: Creating and disseminating community narratives*. Health promotion practice, 20(4), 513-519.
- Buxarrais, M. R., Tey, A., Prats, E. (2004). *Ética de la información*. Barcelona: Editorial UOC, 2004.
- Casellas, D., Esteve, T. (directores). (2022). *Desfent Nusos*. [Documental]. Sant Joan de Déu.
- Col·legi de Periodistes de Catalunya (2016). *Codi Deontològic*. (Consulta 31 d'abril de 2023). Enllaç:
<https://www.periodistes.cat/sites/default/files/public/continguts/basic/codi-deontologic/documents/codi-deontologic-novembre-2016-3.pdf>
- Dattani, S., Rodés-Guirao, L., Ritchie, H., Roser, M., Ortiz-Ospina, E. (2023). *Suicides*. OurWorldInData.org.(Consulta: 10 de febrer del 2023). Enllaç:
<https://ourworldindata.org/suicide>
- Departament de Justícia, Drets i Memòria. (sd). *Els centres penitenciaris a Catalunya*. Generalitat de Catalunya. (Consulta: 20 de febrer de 2023). Enllaç:
https://justicia.gencat.cat/ca/ambits/reinsercio_i_serveis_penitenciaris/serveis_penitenciaris/els_centres_penitenciaris/
- Departament de Salut. Generalitat de Catalunya. (2021). *Pla de prevenció del suïcidi de Catalunya 2021-2025*. Direcció General de Planificació en Salut. (Consulta: 25 de novembre del 2022). Enllaç:
https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/6319/pla_prevencio_suicidi_catalunya_2021_2025_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Dumon, E., Portzky, G. (2014). *Suicide prevention toolkit for media professionals*. Ghent: Euregenas, Ghent University. (Consulta: 9 d'abril de 2023). Enllaç:
<https://shorturl.at/ijlAR>
- El Observador TV. (2020, 10 de febrer). *Conferencia - Estrategias para la prevención del suicidio - Medios de comunicación*. [Discurs]. Youtube. (Consulta: 20 de febrer de 2023). Enllaç: https://www.youtube.com/live/Bf8MaugAB_M?feature=share

- Espar, M., Virgili, M. (directors). (2022). *Bailar la locura*. [Documental]. Reporters.com.
- Espar, M., Parramon, M. (directors). (2018). *Veus contra l'estigma*. [Documental]. Media 3.14, Televisió de Catalunya.
- Fortuny, M., Gallego, J. (1988). *Educación para la salud*. Revista de educación, 287, 287-306. Centro de Publicaciones del MEC.
- Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, Hospital Universitari de Vic. (2021). *Avaluació d'una intervenció psicoeducativa per a persones amb conducta suïcida en el medi penitenciari. Projecte N'VIU*. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia). (Consulta: 20 d'octubre de 2022). Enllaç: https://cejfe.gencat.cat/web/.content/home/recerca/catalog/crono/2021/avaluacio_intervencio_socioeducativa/Informe_N_Viu_prevenccio_suicidis_CA.pdf
- Gobierno de España, Ministerio de Sanidad. (2020). *Recomendaciones para el tratamiento del suicidio por los medios de comunicación: manual de apoyo para sus profesionales*. (Consulta: 25 de noviembre del 2022). Enllaç: https://www.sanidad.gob.es/profesionales/excelencia/docs/MANUAL_APOYO_MMCC_SUICIDIO_04.pdf
- Gómez, M., Jiménez, E., Lardelli, P. Martínez, M. A. (2018). Causas externas. Epidemiología y prevención. Dins de M. A. Martínez. (2018). *Conceptos de salud pública y estrategias preventivas* (segona edició). Elsevier. (Consulta: 24 de març de 2023). Enllaç: <https://clinicalkeymeded.elsevier.com/books/9788491132431>
- González, T. (2013). L'evolució de la presó i la finalitat resocialitzadora de la pena. [Tesi doctoral]. Universitat de València. (Consulta: 17 de març de 2023). Enllaç: <https://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/32416/tesis+doctoral+T%E0lia+Gonz%E1lez+Collantes+Roderic.pdf;jsessionid=D41C7F8CE62FC8039F97D59B6D9CAFF8.nodo1?sequence=1>
- Illana, I., Thomas, H. (2021). *Propuesta de un Programa de prevención del suicidio en la cárcel*. Behavior & Law Journal, 7(1), 23-34. (Consulta: 5 d'abril de 2023). Enllaç: <https://behaviorandlawjournal.com/BLJ/article/view/85>

- Institut Nacional d'Estadística. (2022). *Defunciones según la Causa de Muerte - Año 2021*. (Consulta: 10 de febrer de 2023). Enllaç: <https://acortar.link/LUcgDY>
- Jiménez, M. A., Torres, I., Guillén, A., Quevedo, R. (2023). Los factores psicosociales en el suicidio de presos en prisiones europeas: una revisión sistemática y metaanálisis. *Anuario de Psicología Jurídica* (2023) 33, 101-114. Enllaç: .
<https://doi.org/10.5093/apj2022a13>
- León, N. Resiliencia en prisión. Dins I. Aymerich, C. Lázaro, (2013). *Democracia, derechos humanos y desarrollo*. Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions. (Consulta 15 d'abril de 2023). Enllaç:
<https://elibro.net/es/lc/uab/titulos/106020>
- López, M. (2016). *Ética en los medios de comunicación prensa, radio, tv y cine*. Barcelona: Editorial UOC. ISBN 978-84-9116-240-7
- López, D.J, de Quesada, M., Morell, X., Martínez, C., Córdoba, G., Tornero, D., Sánchez, C., Serra, N. (2022). *En mis zapatos. Guía de recomendaciones para comunicar sobre el suicidio*. Sevilla: Papageno, La Niña Amarilla & AFASIB. (Consulta: 9 d'abril del 2023). Enllaç:
<https://papageno.es/en-mis-zapatos-guia-de-recomendaciones-para-comunicar-sobre-el-suicidio-descarga-gratuita>
- Manual, T. (2008). *The Human Rights-Based Approach to Journalism*. Bangkok: UNESCO Bangkok, 2008.
- Maraver, P., Aguaded, J. Transmisión de valores mediante la televisión. Dins R. Martínez-Pecino, J. Guerra (coord.). (2014). *Aspectos psicosociales de la comunicación*. Madrid: Pirámide.
- Markez, I., Gordaliza, A., Casaus, P. (2022). Suicidios en prisión: algunas tareas pendientes. *Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría*. Vol. 42 Núm. 141, 187-205.
- Moutier, C. (2021). *Conducta suicida*. MD, American Foundation For Suicide Prevention (Consulta: 19 de gener de 2023). Enllaç:
<https://www.msmanuals.com/es-es/professional/trastornos-psiqui%C3%A1tricos/conducta-suicida-y-autoagresi%C3%B3n/conducta-suicida>

- Movember Foundation. (2018). *Man Up*. [Tràiler]. Movember.
- Muñoz, F., García, M. (2010). *Derecho Penal Parte General*. Tirant Lo Blanch. 8a Edició. (Consulta: 29 de maig de 2023). Enllaç:
https://www.derechopenalenlared.com/libros/Derecho_Penal_Parte_General_Munoz_Conde_Mercedes_Aran.pdf
- Naciones Unidas. *Objetivo 3: Garantizar una vida sana y promover el bienestar para todos en todas las edades*. Naciones Unidas. (Consulta: 11 de febrer del 2023). Enllaç:
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/health/>
- Obertament. (2016). *Guia de mitjans: recomanacions per informar sobre la salut mental*. Obertament. (Consulta: 7 de febrer de 2023). Enllaç:
<https://obertament.org/ca/mitjans-de-comunicacio/materials-i-serveis-mitjans>
- Obertament. (2018). *El suïcidi als mitjans*. Observatori de Mitjans i Salut Mental. Informe 2018. Obertament. (Consulta: 7 de febrer de 2023). Enllaç:
https://obertament.org/images/2019/suicidi/Informe2018_El_SUI%CC%88CIDI_ALS_MITJANS.pdf
- Organització Mundial de la Salut, Asociación Internacional para la Prevención del Suicidio. (2010). *Prevención del suicidio en cárceles y prisiones*. Ginebra. (Consulta: 20 de novembre de 2023). Enllaç:
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/75425/WHO_MNH_MBD_00.7_spa.pdf
- Organització Mundial de la Salut. (2019). *Prevención del suicidio: un recurso para cineastas y otras personas que trabajan en el teatro, el cine y la televisión* [Preventing suicide: a resource for filmmakers and others working on stage and screen]. Ginebra: Organización Mundial de la Salud. (Consulta: 24 de març de 2023). Enllaç:
<https://www.who.int/es/publications/i/item/preventing-suicide-a-resource-for-filmmakers-and-others-working-on-stage-and-screen>
- Organización Panamericana de la Salud. (2014). *Prevención del suicidio: un imperativo global*. Washington, DC: OPS. (Consulta: 24 de març de 2023). Enllaç:
[https://iris.paho.org/handle/Vivir la vida. Guía de aplicación para la prevención del suicidio en los países/10665.2/54141](https://iris.paho.org/handle/Vivir%20la%20vida/Gu%C3%ADa%20de%20aplicaci%C3%B3n%20para%20la%20prevenci%C3%B3n%20del%20suicidio%20en%20los%20pa%C3%ADses/10665.2/54141)

- Organización Panamericana de la Salud (2018). *Prevención del suicidio: un recurso para los profesionales de los medios de comunicación*. Actualización del 2017. Washington, D.C.: OPS; 2018. (Consulta: 10 d'abril del 2023). Enllaç: https://iris.paho.org/bitstream/handle/10665.2/49121/OPSNMH180021_spa.pdf
- Organización Panamericana de la Salud. (2021). *Vivir la vida*. Guía de aplicación para la prevención del suicidio en los países. Washington, D.C.: OPS; 2021. (Consulta: 24 de març de 2023). Enllaç: <https://doi.org/10.37774/9789275324240>
- Parramon, M., Gilbert, A. (directors). (2015). *Filosofia a la presó*. [Documental]. Media 3.14, Televisió de Catalunya.
- Pintado, A. (2022). *La evolución del sistema penitenciario español desde sus orígenes hasta la actualidad*. Perspectivas. Revista de Ciencias Jurídicas y Políticas, N.6, 61-73. (Consulta: 26 de gener de 2023). Enllaç: <https://revistas.ucalp.edu.ar/index.php/Perspectivas/article/view/230>
- Rabiger, M. (2007). *Tratado de dirección de documentales*. Ediciones Omega: Barcelona. ISBN 978-84-282-1424-7
- Real Academia Española: Diccionario de la lengua española, 23.ª ed., [versió 23.6 en línea]. (5 de maig de 2023). Enllaç: <https://dle.rae.es>
- Regàs, J., Segarra, S. (directors). (2015). *Suïcidi, la mort evitable*. [Documental]. 30 minuts, TV3.
- Rodríguez, M. (2009). *Medios de comunicación y derechos humanos: Los hechos y los derechos*. Miscelánea Comillas: Revista de Ciencias Humanas y Sociales, ISSN 0210-9522, Vol. 67, N° 130, 2009, 235-255.
- Rueda, S., Medina, S., León, J. La educación para la salud a través de los medios de comunicación. Dins R. Martinez-Pecino, J. Guerra (coord.). (2014). *Aspectos psicosociales de la comunicación*. Madrid: Pirámide
- Ruiz, J. I., Gómez, I., Landazabal, Mary Luz, Morales, S., Sánchez, V., Páez, D. (2002). *Riesgo de suicidio en prisión y factores asociados: un estudio exploratorio en cinco centros penales de Bogotá*. Revista Colombiana de Psicología, (11), 99-114.

- Saà, I., Joan, M. (directors). (2011). *11 años y 18 días*. [Documental]. Fundación Adsis.
- Substance Abuse & Mental Health Services Administration (SAMHSA). (2019). *Heart of the Land* [Vídeo]. SAMHSA.
- *Trencar el silenci ajuda a prevenir el suïcidi*. [Vídeo]. Ajuntament de Barcelona, Fundació Ajuda i Esperança. (2021).
- Walker, C., Davidson, F., Duncan, S. (2014). *Responsible Reporting on Mental Health, Mental Illness and Death by Suicide*. National Union of Journalists. (Consulta: 4 de maig de 2023). Enllaç:
https://strathprints.strath.ac.uk/50859/1/nuj_guidelines_for_reporting_mental_health_and_death_by_suicide_1.pdf

7. Annexos

Annex 1. Cronograma sessions en grup

Data	Sessió	Fase	Descripció ²⁷
10 de gener	1		Concreció del servei: reunió virtual amb les representants del centre, el tutor i l'alumna.
3 de febrer	2	Preproducció	Grup de discussió amb els promotors per entendre la seva perspectiva i trobar quin és el missatge important a transmetre.
9 de febrer	3	Preproducció	Sessió de grup amb els promotors per definir possibles perfils representatius per aparèixer en el vídeo.
15 de febrer		Preproducció	Assessorament amb l'entitat Obertament per complementar les guies i conèixer les bones i les males pràctiques a l'hora de tractar el suïcidi audiovisualment.
16 de febrer	4	Preproducció	Sessió de grup amb els promotors per posar en comú els perfils treballats i determinar els missatges essencials en funció de cada perfil
17 de febrer al 15 de març		Preproducció	Elaboració guió i pla de rodatge.
15 de març		Preproducció	Enviament de la proposta de plantejament del vídeo.
29 de març		Preproducció	Acceptació de la proposta de plantejament per part de les responsables del programa de prevenció.
12 d'abril	5	Producció	Trobada prèvia a la gravació (promotors i activista).
26 d'abril	6	Producció	Primer dia de rodatge: entrevistes i plans de recurs (promotors)
11 de maig	7	Producció	Segon dia de rodatge: enregistrament veu poema, entrevista testimoni (promotors i activista).
abril - maig		Postproducció	Edició de la peça audiovisual.
18 de maig	8	Postproducció	Sessió de validació: reunió per visualitzar la peça en brut i decidir les modificacions a fer (promotors, professionals del centre, tutor)
30 de juny		Entrega final	Entrega de la versió final de la peça audiovisual.

²⁷ A totes les sessions amb promotors també hi ha participat la psicòloga responsable del programa de prevenció del suïcidi.

Annex 2. Proposta de plantejament

La proposta de vídeo té com a referència principal el documental *Desfent nusos*²⁸. És una producció en què s'entrellacen converses al voltant de la salut mental entre persones amb un trastorn mental i amb gent del seu entorn proper. Els testimonis parlen de l'acceptació, dels sentiments de por, de culpa, la vulnerabilitat, l'esperança de futur... Això permet identificar problemes, trencar amb l'estigma sobre la salut mental i normalitzar el fet de demanar ajuda a partir de la conversa.

Proposo que dos interns mantinguin una conversa amb un activista d'*Obertament* (testimoni format per parlar d'aquest tema). Serà a partir de preguntes dirigides i obertes que, es produirà una conversa per conèixer un cas de recuperació i superació del suïcidi i l'experiència de viure en un centre penitenciari. Així, aconseguirem parlar de dos temes tabús, els factors de protecció i la importància de demanar ajuda per evitar situacions de risc.

Està comprovat que per trencar l'estigma, el fet d'escoltar a casos reals (de gent recuperada, que ho ha superat, donant context) és el més adequat. A més, permet tractar les situacions com a circumstàncies vitals, i veure que les persones són més que un diagnòstic o un reclus. Potser, acabem veient que ens trobem tots en la mateixa tessitura i que allò que ha ajudat a superar i a seguir endavant a l'activista, són els mateixos factors de protecció d'un intern de la presó.

Pot ser una bona fórmula per transmetre els missatges que s'han plantejat al llarg de les sessions amb el grup de promotors i transmetre un missatge positiu a qui ho vegi. A més, seguint les guies sobre el tractament del suïcidi, és un format que no estigmatitza ni perpetua estereotips de persones amb trastorns o interns d'un centre penitenciari.

Per tal de fer-ho, els participants tindran unes targetes amb preguntes obertes i ordenades que estructurin el diàleg. Hauran de plantejar la pregunta i escoltar la resposta de l'interlocutor. I a l'inversa. És una manera de guionitzar la conversa, però donant llibertat alhora d'expressar-se. A més, podem utilitzar la veu de la resta d'interns que han format part de les sessions per introduir i fer el tancament del vídeo i el poema a la darrera part.

²⁸ Esteve, T., Casellas, D. (2021). *Desfent nusos*. Orde Hospitalari Sant Joan de Déu. Enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=8po-6CdJN2M>

Annex 3 - Pla de rodatge 26 d'abril

26 d'abril del 2023				
● 9:15h Entrada al centre: Mariona, Ferran Castanyer (operador càmera) ● Equipament: 2 càmeres sony pxw-z90 amb accessoris (auriculars, corrent, microambient, remot) 2 trípodes 1 gimbal ronin 1 set de llum led de 2 focos amb 2 trípodes 1 rodet de corrent 50m i bases de corrent 1 set de micro saramonic de solapa ● Després del control d'accés, preparació de l'equipament a l'espai cedit				
Hora	Escena	Localització	Participant	Temps de rodatge (h)
10:20	1	Interior menjador	Luis	00:40
11:15	2	Interior menjador	Pedro	00:40
12:10	3	Interior menjador/ Pati exterior	-	00:30

Descripció escenes

1. Entrevista intern 1 (Luis)

La gravació serà individual i en format entrevista (assegut).

Es plantejaran preguntes obertes del tipus:

- ¿Qué sentiste al entrar en el centro?
- ¿De qué tuviste miedo?
- ¿Qué supone perder el vínculo con tu familia y amigos?
- ¿Qué te ayuda en tu día a día?
- ¿Cuál es tu motivación? ¿Qué te da esperanza?
- ¿Qué te ayuda a sobrellevar esta situación?
- ¿Qué recomendarías a alguien que se encuentra en esta situación?
- Etc.

La finalitat és conèixer la perspectiva d'una persona que es troba en aquesta situació i compartir els missatges d'acompanyament i factors de protecció que es van comentar al llarg de les sessions amb el grup de promotors.

2. Entrevista intern 2 (Pedro)

El plantejament és exactament el mateix que el primer, tant el format com les preguntes i la finalitat.

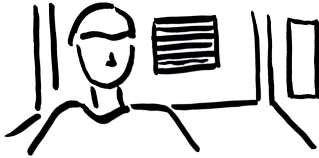
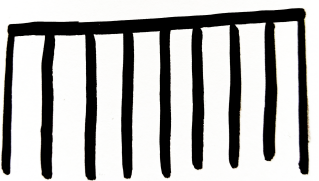
Cal tenir en compte que vol mantenir l'anonimat.

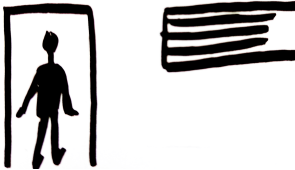
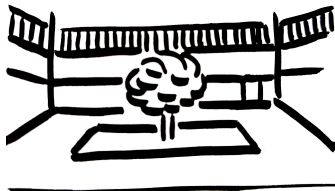
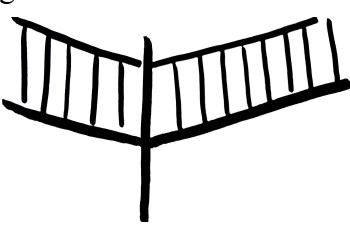
3. Gravació plans de recurs

Un cop gravades les escenes amb els dos interns, gravarem imatges de recurs de l'interior de l'espai i del pati exterior. S'utilitzaran per il·lustrar les veus en el vídeo i com a recurs.

Annex 4. Escaleta de rodatge

Possibles plans a fer durant el dia de rodatge:

Idea/ Seqüència/ Acció	Plans	Tractament (àudio/vídeo)
Entrevista Luis 	PM entrevistat PMC (Màster)	Càmera 1 amb trípod. So micròfon sense fils. Fons lleugerament desenfocat.
Entrevista Luis 	PG entrevistat	Càmera 2 amb trípod.
Entrevista Pedro (anònim) 	PD de les mans (Màster)	Càmera 1 amb trípod. So micròfon sense fils. Objecte sobre la taula per enfocar en primer pla.
Entrevista Pedro (anònim) 	PD de les mans	Càmera 2 amb trípod.
Imatges de recurs 	PG set de gravació PD càmera en trípod gravant	Càmera amb gimbal
Imatges de recurs 	PG porta corredissa PD porta corredissa	Càmera en mà

Imatges de recurs 	PM passes de l'intern caminant cap a fora Tràveling endavant	Càmera amb gimbal
Imatges de recurs 	PG Pati exterior Tràveling lateral	Càmera amb gimbal
Imatges de recurs 	PG Passadís Tràveling endavant	Càmera amb gimbal
Imatges de recurs 	PDorsal caminant per l'exterior	Càmera amb gimbal
Imatges de recurs 	PG contrapicat de les reixes del pati Tràveling lateral	Càmera amb gimbal
Entrevista Pere 	PM entrevistat PMC (Màster) PG entrevistat	Càmera 1 amb trípode So micròfon sense fils Fons lleugerament desenfocat Càmera 2 amb trípode.

Annex 5. Preguntas testimonis

PREGUNTAS INTERNAS

Sobre el contexto penitenciario:
1. ¿Qué sentiste al entrar en un centro penitenciario por primera vez? 2. ¿De qué tenías miedo? 3. ¿Cómo es perder el vínculo con tu familia y amigos? 4. ¿Te has sentido solo? 5. ¿Cómo lidias con la soledad? 6. ¿Cómo es la vida aquí? 7. ¿Te genera estigma esta situación?
Sobre factores de protección:
8. ¿Qué te ayuda en tu día a día? 9. ¿Cuál es tu motivación? ¿Qué es lo que te da esperanza? 10. ¿Qué es lo que te ayuda a sobrellevar esta situación? 11. ¿Aquí tenéis bastante tiempo libre, cómo se puede aprovechar? 12. ¿Qué haces cuando no te sientes bien? 13. ¿Si no te sientes bien, qué recursos tienes a tu alcance? 14. Es una situación temporal. ¿Que todo tenga un final da esperanza?
Sobre mensajes preventivos:
15. ¿Qué le dirías a una persona que entra en una cárcel por primera vez? 16. ¿Qué has aprendido de tu proceso aquí? 17. ¿Crees que es importante cuidarse, tanto física como mentalmente?

PREGUNTES ACTIVISTA

Sobre la experiencia con el suicidio:

1. ¿Cuándo te das cuenta de que tienes un problema?
2. ¿Cómo explicarías lo que te pasa a una persona que lo desconoce?
3. ¿Has tenido miedo en algún momento?
4. ¿Te has sentido solo/a?
5. ¿Te genera estigma esta situación?

Sobre factores de protección:

6. ¿Qué te ayudó a superarlo y recuperarte?
7. ¿Qué te ayuda en tu día a día?
8. ¿Qué es lo que te da esperanza?
9. ¿Si no te sientes bien, qué recursos tienes a tu alcance?
10. ¿No sentirse bien es temporal? ¿Esto da esperanza?

Sobre mensajes preventivos:

18. ¿Qué le dirías a una persona que no quiere seguir viviendo?
19. ¿Qué has aprendido de tu proceso?
20. ¿Crees que es importante cuidarse, tanto física como mentalmente?
21. ¿Qué hay que hacer cuando te sientes desbordado?

Annex 6. Pla de rodatge 11 de maig

MATÍ - 11 de maig del 2023				
• 11h Entrada al centre Mariona • Equipament: - Gravadora de veu - Auriculars				
Hora	Escena	Localització	Participant	Temps de rodatge (h)
12:00	1	Interior	Christian	00:20

TARDA- 11 de maig del 2023				
• 15h Entrada a l'estudi Mariona, Pere (testimoni), Naseem (operador càmera) • Equipament: - 2 càmeres sony PXW-Z90 - 1 micro inalàmblic - 2 tripodes - Auriculars				
Hora	Escena	Localització	Participant	Temps de rodatge (h)
15:30	2	Interior	Pere	00:20

Descripció escenes

1. Gravació veu (Christian)

Gravació de la locució del poema per part de l'autor. No es gravarà la imatge, només es registrarà la veu.

Prèviament, juntament amb la psicòloga responsable del programa i els dos interns (Pedro i Christian) es posarà en comú les frases pensades per la introducció i el tancament del vídeo, per fer les modificacions necessàries i consensuar-ho conjuntament.

1. Gravació entrevista testimoni

La gravació serà individual i en format entrevista (assegut).

Es plantejaran preguntes obertes del tipus:

- ¿Cuándo te das cuenta de que tienes un problema?
- ¿Cómo explicarías lo que te pasa a una persona que lo desconoce?
- ¿Has tenido miedo en algún momento?
- ¿Te has sentido solo/a?
- Etc.

La finalitat és conèixer la perspectiva d'una persona que ha superat i s'ha recuperat del suïcidi. A més de poder compartir factors de protecció i missatges d'acompanyament que trenquin amb l'estigma i el tabú i encoratgin a demanar ajuda.

Annex 7. Poema "La libertad". Christian

Tú que fuiste fuego,
ahora eres ceniza.
Tú que portas aquello,
que te marco un día.

Tú que cortas el viento,
con tu valentía,
todo se viene abajo,
en un túnel sin salida.

O eso crees, porque no confías,
eso crees, que es toda tu vida.

La prisión, un agujero oscuro,
un agujero que tú puedes iluminar.
Un sitio donde ser olvidado,
un olvido para pensar.

Un dibujo destripado,
o un dibujo por dibujar,
El efecto de un error
o la causa de la dignidad.
¿La solución?
Da igual, yo no te voy a juzgar.

Una canción inacabada,
en renglones torcidos.
Un sueño que se escapa,
al borde del precipicio.

Un nido de ratas,
con final y principio.

Pero tú eres el dueño de tu pensamiento,
y si has caído, levanta del suelo.

Sé el dueño de tu destino,
sé el dueño de tus sueños.
No tires tu vida,
y aprovecha el momento.

La vida es para vivirla en todo lugar.
Y no dejes que nadie la escriba,
tú eres íntegro en tu individualidad.

Enraízate en la familia,
piensa en tu hogar.
Todo con voluntad y paciencia,
un día llegará.

Sé consciente de que nadie
te puede prometer volar,
porque tú eres,
¡Tú eres la libertad!

Annex 8. Document model de cessió de drets

CESSIÓ DE DRETS D'IMATGE I D'EXPLOTACIÓ D'ENREGISTRAMENT DE VÍDEO I FOTOGRAFIA

Jo,

Amb DNI

Faig constar:

- Que autoritzo a que la meua imatge pugui aparèixer en imatges i vídeos enregistrats per _____ que tingui com a objectiu formar part del TFG sobre la *Creació d'un vídeo col·laboratiu per la prevenció del suïcidi en el Centre Penitenciari Quatre Camins* i, conseqüentment, reconec que l'esmentada difusió no suposa menyspreu al meu honor, prestigi, ni constitueix cap intromissió il·legítima de la meua intimitat d'acord amb allò que estableix la llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.
- Que, en cas de tenir algun dret de propietat sobre els materials que puguin derivar-se d'aquests enregistraments, cedeixo a _____ amb DNI _____ i al Centre Penitenciari Quatre Camins tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per tot el món i per tot el temps de la seva durada.
- Que conec que l'esmentat TFG sobre la *Creació d'un vídeo col·laboratiu per la prevenció del suïcidi en el Centre Penitenciari Quatre Camins* és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) per la qual cosa, signo aquest document de conformitat amb allò establert al Reglament (UE) 2016/679, del Parlament Europeu i del Consell, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals, i a la lliure circulació d'aquestes dades (RGPD) reconeixent que he estat degudament informat per part de la UAB que puc exercir els meus drets d'accés, rectificació, supressió, oposició, limitació del tractament i portabilitat respecte de les meves dades enviant un escrit, acompanyant una fotocòpia del DNI, dirigida a la Secretaria General, Edifici Rectorat, 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès).

I perquè així consti signo la present,

Lloc,

Data,

Annex 9. Fitxa personatges

NOMBRE:
ORIGEN Y EDAD:
¿POR QUÉ ENTRA EN PRISIÓN?
¿ES LA PRIMERA ENTRADA? SI NO LO ES, ¿CUÁNTAS VECES HA ENTRADO? ¿CUÁNTO TIEMPO HA ESTADO EN PRISIÓN?
¿TIENE FAMILIA FUERA?, ¿TRABAJO?, ¿AMIGOS?, ¿HOBBIES?, ¿ESPERANZA...?
¿CUÁLES SON SUS PRINCIPALES TEMORES/MIEDOS?
¿QUÉ ACTIVIDADES LE AYUDARÍAN A SOBRELLEVAR ESTOS TEMORES/MIEDOS EN PRISIÓN?
¿QUÉ MENSAJES SERÍAN PROTECTORES EN SU CASO?, ¿QUÉ PENSAMIENTOS LE SERÍAN DE AYUDA? (INDICA UNO O DOS)
¿QUÉ TE IMAGINAS QUE PIENSA JUSTO EN EL MOMENTO DE LA DEFINITIVA?(DE SALIR POR LA PUERTA DE LA PRISIÓN HACIA EL EXTERIOR)

